

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра нової і новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальної роботи
проф. Гаврилюк С. В.
18.05.2013 р.

Сучасні історичні школи в Україні

Робоча програма
нормативної навчальної дисципліни
підготовки спеціаліста
спеціальності 7.02030201 „Історія”

Луцьк - 2013

Програма навчальної дисципліни „Сучасні історичні школи в Україні” для студентів спеціальності 7.02030201 „Історія”, 29 червня 2013 р.– 31 с.

Розробник:

Професор, кандидат історичних наук

Кучерепа М. М.

Рецензент:

доктор історичних наук, професор
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Колесник В. П.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України

протокол № 1 від 29 червня 2013р.

Завідувач кафедри: В. К. (Баран В. К.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету**

протокол № 1 від 3 вересня 2013р.

Голова науково-методичної

комісії факультету (інституту) В. Є. (Прокопчук В. Є.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № 4 від 18. 12. 2013р.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «СУЧАСНІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ»

1. Опис навчального процесу

Напря́м, спеці́альність, осві́тньо- квалі́фікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Напря́м: 0303 «Історія» Спеці́альність: 7.030301 «Історія». Осві́тньо- квалі́фікаційний рівень: <i>спеціаліст</i>	Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Загальна кількість годин: 144 Тип курсу: за вибором ВНЗ Рік підготовки: 5 Семестр: 10 Лекції: 30 годин Практичні (семінарські) заняття: 16 годин Самостійна робота: 50 годин Індивідуальна робота: 48 годин Модулів: 2 Змістових модулів: 1 Контрольна робота: 9 годин Вид контролю: контрольна робота, залік (для студентів заочної форми навчання), екзамен (для студентів денної форми навчання)

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Сучасні історичні школи в Україні” включає поглиблений фактологічний та аналітичний матеріали з історії розвитку історичної науки, простежує основні етапи становлення історичних шкіл та їх методології, прослідковує гносеологічну структуру і зміст створення, поширення та соціальні функції наукових історичних знань, сприяє вдосконаленню умінь і навичок аналізувати історичний матеріал, історичні школи та співставляти їх, орієнтуватися у напрямках історичних шкіл, особливостях методологічних прийомів, які застосовували представники історичної науки.

Предмет та мета курсу “Сучасні історичні школи в Україні” включає поглиблений фактологічний та аналітичний матеріали з історії розвитку історичної науки, простежує основні етапи становлення історичних шкіл та їх методології, прослідковує гносеологічну структуру і зміст створення, поширення та соціальні функції наукових історичних знань,

сприяє вдосконаленню умінь і навичок аналізувати історичний матеріал, історичні школи та співставляти їх, орієнтуватися у напрямках історичних шкіл, особливостях методологічних прийомів, які застосовували представники історичної науки.

Під час підготовки спеціаліста-історика важливими є історичні дисципліни, пов'язані зі станом історичної науки в Україні. Вивчення предмету дозволяє зрозуміти і пояснити зміни, які відбуваються в історичній науці, оцінити ступінь її вивчення, ознайомити зі шляхами і способами вирішення проблем сучасної історичної науки.

Метою курсу є формування знань студентів про сучасні історичні школи в Україні та практичне використання набутих знань у практичній роботі спеціалістів-істориків.

Основними завданнями курсу є:

- сприяти розвитку у студентів історичного мислення, вміння систематизувати матеріал;
- ознайомити студентів з фактологічним та аналітичним матеріалом з історії розвитку історичної науки, особливостях методологічних прийомів, які застосовували і застосовують представники історичної науки;
- простежити основні етапи становлення історичних шкіл та їх методології;
- прослідкувати гносеологічну структуру і зміст створення, поширення та соціальні функції наукових історичних знань;
- сприяти вдосконаленню умінь і навичок аналізувати історичний матеріал, історичні школи та співставляти їх, орієнтуватися у напрямках історичних шкіл.

Міжпредметні зв'язки курсу:

Базою для вивчення курсу «Сучасні історичні школи в Україні» є курси „Давня і нова історія України”, „Новітня історія України”, „Історіографія історії України”, „Економічна історія України ” та ін.

Студент повинен знати:

- основні поняття курсу;
- основні етапи становлення історичних шкіл та їх методології;
- фактологічний та аналітичний матеріал з історії розвитку історичної науки в Україні;
- особливості методологічних прийомів, які застосовували і застосовують представники історичних шкіл;
- гносеологічну структуру і зміст створення, поширення та соціальні функції наукових історичних знань.

Студент повинен вміти:

- систематизувати матеріал про історичні школи в Україні;
- використовувати набуті знання під час семінарських занять і написання дипломної роботи;
- робити висновки та узагальнення із процесів, що відбуваються в сучасній українській історичній науці.

Форми контролю:

- а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- б) письмові контрольні та самостійні роботи;
- в) тестові завдання;
- г) співбесіди на консультаціях;
- д) підготовка до захисту рефератів.

СТРУКТУРА КУРСУ Сучасні історичні школи в Україні

н/н	Назва теми	Аудиторні та позааудиторні заняття (денна форма)				Аудиторні та позааудиторні заняття (заочна форма)			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індив. робота	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індив. робота
Змістовий модуль I. Наукові історичні школи України в минулому									
1	Вступ до курсу. Предмет, мета та завдання курсу “Сучасні історичні школи в Україні”. Джерела та література	2	-	4	2	2	-	4	4
2	Наукові школи в Україні та їх вплив на формування історичного мислення. Зародження та розвиток історичних знань в Україні (XI–XIX ст.)	2	2	4	4	-	-	6	6
3	Вклад наукових товариств та навчальних установ у розвиток української історичної науки.	2	-	4	4	-	-	6	6
4	Теоретичні засади та методологічні	2	-	4	4	2	-	4	4

	принципи аналізу взаємозв'язку історичної думки і національної свідомості								
5	Наукові школи істориків у радянській Україні (1921–1991 рр)	2	4	4	4	2	-	6	6
	Підготовка до контрольної роботи								
Змістовий модуль II. Наукові історичні школи в незалежній Україні									
6	Сучасний стан української історичної науки: методологічні та інституційні аспекти. Проблеми інтеграції історичного процесу, методології та методики досліджень	2	-	4	4	2	-	4	4
7	Академічна історична наука	2	4	4	4	2	-	6	6
8	Стан і основні напрями історичних досліджень у вищих навчальних закладах. Наукові школи істориків Волинського національного університету ім. Лесі Українки	2	4	4	4	2	-	4	4
9	Функціонування регіональних шкіл істориків у контексті національної консолідації	2	-	4	4	-	-	4	4
10	Громадські об'єднання і товариства істориків. Історичне краєзнавство	2	-	2	2	-	-	4	4
11	Основні періодичні видання з історії в Україні і світі	2	-	4	4	2	-	4	4
12	Роль наукових шкіл у створенні новітньої концепції історії України. Внесок української історичної науки у з'ясування націотворчої ролі історичного знання	4	2	4	4	2	-	4	6
13	Українська та світова історична наука	4	-	4	4	2	-	6	6
14	Підготовка до модульного контролю								
Всього годин		30	16	50	48	18	-	62	64

З М І С Т К У Р С У

З М І С Т О В И Й М О Д У Л Ь № 1

НАУКОВІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ УКРАЇНИ В МИНУЛОМУ

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ. ПРЕДМЕТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ “СУЧАСНІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ”. ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА (2 год.)

Завдання, зміст та структура курсу. Роль і місце історичних шкіл в суспільстві та їх вплив на формування історичного мислення.

Об’єкт та предмет курсу як науки. Процес вивчення історії. Взаємозв’язок курсу з історичними та спеціальними дисциплінами. Рівні наукових досліджень. Методи наукових досліджень. Література та джерела.

ТЕМА 2. НАУКОВІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОГО МИСЛЕННЯ. ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ В УКРАЇНІ (XI–XIX СТ.) (2 год.)

Зародження історичних знань на Русі у XI–XII ст. Оригінальні пам’ятки Давньоруської книги: “Остромирове Євангеліє” (1056–1057 рр.), “Ізборник” князя Святослава Ярославича (1073 р.). Перекладна література (із Візантії, Болгарії) та її вплив на загальний розвиток культури та історичної літератури. Літописи XI–XII ст. як важливе джерело історичних знань. “Повість минулих літ” (XI–XII ст.), Лаврентіївський та Іпатіївський літописні зводи. Галицько-Волинський літопис (XII–XIII ст.) “Повчання” Володимира Мономаха (“Грамотиця”, “Послання Мономаха князеві Чернігівському Олегу Святославичу з приводу убитого у 1096 р. у міжусобиці під Муромом Мономахового меншого сина Ізяслава”).

Українські літописи XVI–XVII ст. у поширенні історичних знань. Історичні знання як складова літератури, письменства, шкільної освіти, що розвивалися у зв’язку з діяльністю Острозької школи та Києво-Могилянської колегії й братських шкіл. Густинський літопис (XVII ст.), “Летописцы Волыни и Украины” (XVII ст.).

Полемічна література: “Ключ царства небесного” (1587 р.) Герасима Смотрицького, “Апокрисис” (1597 р.) Христофора Філалета, “Тренос” (1610 р.) Мелетія Смотрицького та ін.

Актові, наративні та епістолярні джерела про розвиток історичної науки в Україні.

Історичні дослідження Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка.

Народницький напрям української історичної науки. Історико-філологічна школа Михайла Олександровича Максимовича (1804–1873 рр.). Витоки українства у середині XIX ст. Микола Іванович Костомаров (1817–1885) – засновник демократичної школи в історіографії. Володимир Боніфатійович Антонович (1834–1909 рр.) і його теорія демократичності української нації. Теорія еволюціонізму. Михайло Петрович Драгоманов

(1841–1895 рр.). Позитивізм Михайла Сергійовича Грушевського (1866–1934 рр.). Лазаревський О. М., Єфименко О. Я., Яворницький Д. І., Багалій Д. І. та ін.

Державницький напрям української історичної науки. Дмитро Іванович Дорошенко (1882–1952 рр.) – перший український історик, який показав науковий огляд історії України, як процес розвитку української державності (автор близько 1000 праць з історії України, історії культури і церкви в Україні). В'ячеслав Казимирович Липинський (1882–1931 рр.) – “Шляхта на Україні”(1909 р.), “Аріяньський соймак в Кислині в маю 1638” (1910 р.) та ін. Степан Томашівський (1875–1930 рр.) і його власна концепція у праці “Українська історія”(1919 р.). Іван Петрович Крип'якевич (1886–1967 рр.). Іван-Маріян Іванович Кревецький та ін.

ТЕМА 3. ВКЛАД НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ ТА НАВЧАЛЬНИХ УСТАНОВ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ (2 год.)

Історико-філологічні дослідження у Харківському університеті. Ізмаїл Іванович Срезнівський (1812–1880 рр.) – філолог, славіст, історик, палеограф. Київська тимчасова комісія для розбору давніх актів.

Одеське товариство історії та старожитностей (1839 р.). М. І. Надеждін, А. О. Скальковський у вивченні історії Південної України. Р. К. Браун, М. П. Смирнов, О. У. Маркевич, А. В. Флоровський, І. А. Линниченко, О. С. Грушевський, М. Є. Слабченко.

Одеське наукове товариство. “Вісник Одеської комісії краєзнавства при УАН”.

Історичне товариство Нестора-літописця (УТНЛ) (1872 р.). “Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца”. Олександр Матвійович Лазаревський (1834–1902 рр.). Володимир Степанович Іконніков (1841–1923 рр.). М. П. Дашкевич, О. У. Левицький. Виникнення Українського наукового товариства та формування його структури. Історичні дослідження Українського наукового товариства. О. Грушевський, М. Василенко, О. Левицький, М. Стасюк.

Історія створення Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. Історичні дослідження та видавнича діяльність. “Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка”. Історичні дослідження Ставропігійського інституту у Львові.

ТЕМА 4. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ АНАЛІЗУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІСТОРИЧНОЇ ДУМКИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ (2 год.)

Історична пам'ять і традиція у становленні та розвитку національної свідомості.

Основні поняття: історична пам'ять, історична традиція, історичний досвід, історична свідомість, етнічна свідомість, національна свідомість.

Механізм формування історичної пам'яті, її рівні, форми існування, ознаки. Актуалізована історична пам'ять, як основа для історичної свідомості спільноти. Роль наукової історичної думки. Вплив національних наукових історичних шкіл на стан історичної свідомості нації. Відповідність між конфліктною концепцією формування національної свідомості та конфронтаційною функцією історичної науки.

Міфологічний компонент історичної та національної свідомості. Визначення метафізичної картини сучасного духовного світу. Роль міфу у процесі виникнення модерних націй. Націотворча роль національної міфології. Протиставлення історичної свідомості та міфотворчості. (О. Забужко, С. Єсельчик). Аналіз перманентного використання політичною елітою реформульованих міфів (Г. Касьянов). М. Попович про відмінність функціонального призначення історії та міфології.

ТЕМА 5. НАУКОВІ ШКОЛИ ІСТОРИКІВ У РАДЯНСЬКІЙ ТА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (1921–1991 рр.) (2 год.)

Українська історична наука на переломі: від окремої галузі до наукової дисципліни (початок 1920-х – середина 1950 рр.). Історичні дослідження історико-філологічного відділення Всеукраїнської академії наук. Створення у 1921 р. комісії з вивчення історії Великої жовтневої соціалістичної революції в Україні та історії КП(б)У (Істпарт). Український інститут марксизму-ленінізму (УІМЛ) та його реорганізація у 1931 р. у Всеукраїнську асоціацію марксистсько-ленінських науково-дослідних інститутів (ВУАМЛІН).

1920-ті роки – “золота доба” української історичної науки. Представники старих історичних шкіл Д. І. Багалій, В. С. Іконников, О. І. Левицький Д. І. Яворницький. Марксистські історики 1920-х років. Молоде покоління радянських істориків – В. Л. Ернст, П. В. Клименко, В. А. Пархоменко, І. Є. Черкаський, М. Яворський.

Утворення спеціалізованих установ, дослідницьких центрів. Комісія української історіографії ВУАН. Стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки). Вмонтування історичної науки в політичну структуру СРСР. Створення Інституту історії України Академії наук УРСР (1936 р.).

Силовий тиск на істориків. Організаційний та ідейний розгром школи М. Грушевського. Вульгаризований марксизм, догматизм. Інститут історії партії при ЦК КП(б)У.

Українська історична наука в роки Другої світової війни. Українські радянські наукові школи істориків кінця 50-х – початку 80-х років ХХ століття: у пошуках власної ідентифікації. Радянська версія українського минулого.

Лібералізація партійної політики щодо історії. Заснування “Українського історичного журналу” (1957). Книга П. Шелеста “Україна наша Радянська” – владне бачення української історії. Дискусії з питань

історії Компартії України. Підготовка і видання 26-томної “Історії міст і сіл Української РСР, двохтомної “Історії Української РСР (1955–1956 рр.). Створення історико-культурного заповідника на острові Велика Хортиця (1965 р.), Українського товариства охорони пам’ятників історії і культури (1966 р.). Історична спадщина М. Брайчевського, Р. Іванченко. Спроби реабілітації дискредитованих істориків М. Грушевського, М. Яворського. Активізація досліджень з історії козацтва (О. Апанович, М. Куценко, Д. Наливайко, І. Шаповал). “Історія Української РСР” (1967 р.).

Інститут історії АН УРСР, Інститут історії партії при ЦК КПУ.

Українські історичні школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки). Українська історична наука на еміграції.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Змістовий модуль II.

НАУКОВІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

ТЕМА 6. СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ. ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ, МЕТОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕНЬ (2 год.)

Методологічні аспекти сучасної української історичної науки. Ідеологія та наука. Офіційна історіографія. Нормативна історіографія. Ренесанс патріотичної історіографії. Сучасні версії націогенезу. Методологічні інновації. Урізноманітнення методологічної сфери.

Інституційні аспекти сучасної української історичної науки. Інституційна ієрархія історичних шкіл. Інституційна децентралізація. Персональна та інституційна децентралізація наукових досліджень. Створення нових дослідницьких центрів. Інститут історичних досліджень при Львівському національному університеті ім. І. Франка. Центр удосконалення досліджень та навчання історії при Львівському національному університеті ім. І. Франка. Східноєвропейський центр українських студій у Харківському університеті, Інститут Центрально-Східної Європи. Інститут східознавства НАНУ. Поява нових видань з історичних наук – “Критика”, “Український гуманітарний огляд”.

Проблеми інтеграції історичного процесу, методології та методики досліджень. Становлення наукових шкіл та ідейних напрямів в історичній науці. Форми та методи інституалізації національної історичної науки, її теоретичних засад та ідейних впливів. Наукові, гносеологічні і соціокультурні функції історичних шкіл. Наукові школи та їх вплив на формування історичного мислення. Наукові кадри історичної науки в Україні.

Дискусія з питань української історії на сторінках журналу “Slavic Review” (1995–1996 рр.). Міжнародний науковий конгрес Українського

історичного товариства “Українська історична наука на порозі ХХІ століття” (Чернівці, 2000 р.). Міжнародна наукова конференція “Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти”. Проблеми стану і розвитку української історичної науки на ХІХ Міжнародному конгресі (Осло, 2000). Криза української історичної науки.

ТЕМА 7. АКАДЕМІЧНА ІСТОРИЧНА НАУКА (2 год.)

Створення і діяльність Інституту історії України НАН України. Основні напрями досліджень науковців Інституту в роки незалежності України. Проблематика досліджень спеціалізованих установ і центрів Інституту історії України НАН України. Періодичні і неперіодичні друковані видання інституту.

Творчий шлях академіка Валерія Смоля. Школа медієвістів (М. Ф. Котляр, О. П. Толочко, В. М. Ричка, В. С. Степанков). Дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. (О. Д. Бойко, В. Ф. Верстюк, В. М. Волковинський, О. П. Реєнт). Наукові школи історії становлення та функціонування тоталітаризму в Україні (С. І. Білокін, Г. В. Касьянов, Ю. О. Курносів, О. С. Рубльов). Дослідник Голодомору (С. В. Кульчицький). Школа істориків професора О. Є. Лисенка. Основні напрацювання робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА.

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

ТЕМА 8. СТАН І ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ. НАУКОВІ ШКОЛИ ІСТОРИКІВ ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ (2 год.)

Особливості досліджень історії у ВНЗ. Історичні школи ВНЗ Києва.

Історичні школи у ВНЗ західного регіону України. Стан історичних досліджень на сході і півдні України. Видавнича діяльність у ВНЗ.

Професор Володимир Сергійчук і Центр українознавства Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Національний університет “Києво-Могилянська академія”. Інститут історичних досліджень при Львівському національному університеті ім. Івана Франка. Історичні школи проф. Я. Й. Грицака, Л. О. Зашкільняка, К. К. Кондратюка, С. А. Макарчука, О. М. Сухого. Українознавчих студії у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна.

Наукові школи істориків Волинського національного університету імені Лесі Українки. Археологія Волині (Керівник школи проф. М. М. Кучинко). Історичне пам'яткознавство західних етнічних українських земель ХІХ–ХХ ст. (Керівник школи проф. С. В. Гаврилюк). Новітня історія України

(Керівник школи проф. В. К. Баран). Українсько-польські відносини у ХХ ст. (Керівник школи проф. М. М. Кучерепа). Волинське краєзнавство (Керівник школи проф. В. П. Колесник).

ТЕМА 9. ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ШКІЛ ІСТОРИКІВ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ (2 год.)

Особливості функціонування львівського наукового осередку. Історична наука у національно-ідентифікаційних реаліях Галичини, Закарпаття і Буковини. Націотворчий потенціал української емігрантської історичної думки.

ТЕМА 10. ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ І ТОВАРИСТВА ІСТОРИКІВ. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО (2 год.)

Історичні дослідження наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. Українське історичне товариство. Національна спілка краєзнавців України. Українознавство та історична наука у світі. Українська вільна академія наук у Німеччині та Вільна українська академія наук у США. Основні віхи суспільно-політичної діяльності Світового конгресу вільних українців. Поширення діяльності Українського історичного товариства в Україні. Осередок Українського історичного товариства у Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.

ТЕМА 11. ОСНОВНІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ З ІСТОРІЇ В УКРАЇНІ І СВІТІ (2 год.)

“Український історичний журнал” – речник української фундаментальної науки. Роль “Українського історичного журналу” у висвітленні “білих плям” історії України. “Український історик” – журнал історії і українознавства. Вклад “Українського історика” в розвиток національної історіографічної школи.

Збірники наукових праць з історії та історіографії історії України. “Ruthenica”, “Соціум” – історичні альманахи. “Критика” та “Український гуманітарний огляд” – нові інтелектуальні середовища істориків.

ТЕМА 12. РОЛЬ НАУКОВИХ ШКІЛ У СТВОРЕННІ НОВІТНЬОЇ КОНЦЕПЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ У З'ЯСУВАННЯ НАЦІОТВОРЧОЇ РОЛІ ІСТОРИЧНОГО ЗНАННЯ (4 год.)

Пріоритетні напрями досліджень вітчизняних шкіл історичної науки. Національне самоутвердження та розвиток української історичної науки на зламі ХХ–ХХІ ст. Зростання впливу історичної науки на національну свідомість українців. Дискусії щодо етногенезу (націогенезу) українців в

українській історичній науці. Дослідження традицій українського державотворення – основа національної історіографії. Соборницька домінанта у національній консолідації. Сучасні школи історії тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми. Наукові дослідження історії Другої світової війни.

Теоретичні засади та методологічні принципи аналізу взаємозв'язку історичної думки і національної свідомості. Історична пам'ять і традиція у становленні та розвитку національної свідомості. Міфологічний компонент історичної та національної свідомості. Розвиток національної свідомості та історичної думки українців у добу суспільно політичної трансформації.

Проблема синтезу загальнонаціональної історії та історії національних меншин. Соціальні аспекти українського націостановлення та їхнє узагальнення в історичній науці. Аграрна складова української національної свідомості в історико-політологічному осмисленні. Дослідження націотворчої функції української інтелігенції.

Дискусії з постімперськими течіями у тлумаченні української минувшини: українська відповідь на «євразійський» виклик. Особиста ідентифікація українських істориків у координатах національної історичної думки. Спроба віднайдення української національної парадигми у нових геополітичних реаліях.

ТЕМА 13. УКРАЇНСЬКА ТА СВІТОВА ІСТОРИЧНА НАУКА (4 год.)

Основні напрями досліджень в Україні всесвітньої історії. Проблеми взаємозалежності історичної думки та національної свідомості в українському зарубіжному та західному суспільствознавстві. Діалектика історії України та всесвітньої історії: постановка проблем і перспективи. Дефініції історії України і всесвітньої історії як наукових дисциплін. Перспективи домінуючих, споріднених і підкорених націй. Польська, турецька, російська, німецька перспективи. Впливи домінуючих націй на розвиток української історичної науки. Впливи ідей домінуючих націй на розвиток дискусій з проблем України у світовій науці в другій половині ХХ століття. Проблема аналізу різних державно-ідеологічних систем. Проблеми порівняння взаємних рецепцій світової і української історії. Проблема дослідження постання і генези різних національних представницьких інституцій, громадських організацій у їх порівнянні. Проблема схеми і періодизації української і всесвітньої історії.

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ. ПРЕДМЕТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ “СУЧАСНІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ”. ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА (2 год.)

1. Завдання, зміст та структура курсу.
2. Об’єкт та предмет курсу як науки.
3. Взаємозв’язок курсу з історичними та спеціальними дисциплінами.
Література та джерела.
4. Роль і місце історичних шкіл в суспільстві та їх вплив на формування історичного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

4, 5, 17, 21, 22, 64, 69, 71–74, 92, 99, 100, 101, 134, 137, 141, 159, 160, 169, 199, 225, 226, 229, 232, 265, 270–272, 313, 326, 402.

ТЕМА 2. НАУКОВІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОГО МИСЛЕННЯ. ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ В УКРАЇНІ (ХІ–ХІХ СТ.) (2 год.)

1. Зародження історичних знань на Русі у ХІ–ХІІ ст.
2. Українські літописи ХVІ–ХVІІ ст. у поширенні історичних знань.
3. Актіві, наративні та епістолярні джерела про розвиток історичної науки в Україні.
4. Історичні дослідження Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка.
5. Народницький напрям української історичної науки.
6. Державницький напрям української історичної науки.

ЛІТЕРАТУРА

3–6, 15, 20–23, 26, 27, 37, 38, 46, 63, 65, 67–72, 80, 85, 87–89, 92, 94, 95, 97, 98, 101, 104, 109, 110, 112, 121, 131, 150, 151, 152, 155, 156, 173, 176, 180–183, 199, 200, 207, 208, 213–219, 221, 236, 241, 257, 268, 260, 261, 264–269, 273–274, 278, 316, 319, 321, 333–335, 245, 351, 352, 354, 359, 383–287, 392, 401, 403, 404, 413.

ТЕМА 3. ВКЛАД НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ ТА НАВЧАЛЬНИХ УСТАНОВ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ (2 год.)

1. Історико-філологічні дослідження у Харківському університеті.
2. Одеське товариство історії та старожитностей (1839 р.).
3. Історичні дослідження Українського наукового товариства.
4. Історичні дослідження та видавнича діяльність Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка.

5. Вклад Історичного товариства Нестора-літописця у розвиток української історичної науки.
6. Наукові дослідження Ставропігійського інституту у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

24, 62, 69, 71, 72, 92, 107, 153, 167, 185, 188, 199, 220, 235, 244, 245, 248, 255, 302, 308, 342, 399, 400, 405.

ТЕМА 4. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ АНАЛІЗУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІСТОРИЧНОЇ ДУМКИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ (2 год.)

1. Історична пам'ять і традиція у становленні та розвитку національної свідомості.
2. Вплив національних наукових історичних шкіл на стан історичної свідомості нації.
3. Міфологічний компонент історичної та національної свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

22, 58, 59–61, 69, 71–74, 86, 90, 92, 96, 100, 101, 114, 141, 160, 186, 199, 222, 225, 226, 325, 345.

ТЕМА 5. НАУКОВІ ШКОЛИ ІСТОРИКІВ У РАДЯНСЬКІЙ ТА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (1921–1991 рр.) (2 год.)

1. Українська історична наука на переломі: від окремої галузі до наукової дисципліни (1920-ті роки).
2. Стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки).
3. Українська історична наука в роки Другої світової війни.
4. Українські радянські історичні школи кінця 50-х – початку 80-х років ХХ століття: у пошуках власної ідентифікації. Радянська версія українського минулого.
5. Лібералізація партійної політики щодо історії.
6. Українські історичні школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).

ЛІТЕРАТУРА

29–31, 37, 38, 41, 43, 44, 45, 64, 66, 69, 71, 72, 83, 84, 91, 92, 94, 95, 106, 112, 143, 144, 154, 157, 170–172, 183, 184, 187, 198, 204, 223, 236, 241, 245, 246, 255, 256, 263, 270–272, 305, 309, 312, 317, 318, 320, 325, 338–341, 357, 370, 371, 379, 380, 397, 401, 406, 408.

**ТЕМА 6. СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ.
ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ,
МЕТОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕНЬ (2 год.)**

1. Методологічні аспекти сучасної української історичної науки.
2. Інституційні аспекти. Інституційна ієрархія історичних шкіл.
3. Становлення наукових шкіл та ідейних напрямів в історичній науці.
4. Історичні школи та їх вплив на формування історичного мислення.
5. Криза української історичної науки.

ЛІТЕРАТУРА

17, 69, 73–74, 92, 99–101, 103, 114, 116, 117, 159, 165, 166, 169, 199, 232, 355, 410, 411, 416.

ТЕМА 7. АКАДЕМІЧНА ІСТОРИЧНА НАУКА (2 год.)

1. Основні напрями досліджень науковців Інституту історії України НАН України в роки незалежності.
2. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.
4. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

ЛІТЕРАТУРА

2, 8, 18, 19, 48, 49, 57, 69, 71, 72, 75–77, 91–93, 99, 108, 115, 122–129, 132, 136, 138, 139, 141, 154, 158, 201–203, 227, 233, 234, 237, 239, 275, 279, 301, 306, 311, 314, 322, 325, 337, 360, 361, 363, 381, 398, 407, 414, 415.

**ТЕМА 8. СТАН І ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІСТОРИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.
НАУКОВІ ШКОЛИ ІСТОРИКІВ ВОЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ (2 год.)**

1. Особливості досліджень історії у ВНЗ.
2. Історичні школи ВНЗ Києва.
3. Історичні школи у ВНЗ західного регіону України.
4. Стан історичних досліджень на сході і півдні України.
5. Видавнича діяльність у ВНЗ.
6. Наукові школи істориків Волинського національного університету імені Лесі Українки.

ЛІТЕРАТУРА

1, 10–14, 16,25, 47, 50–56, 68, 69, 92, 99, 120, 140, 149, 161–164, 168, 174, 189–197, 210, 211, 223, 228,238, 240, 242, 253, 254, 259, 280, 324, 243, 359, 365, 373, 390, 391, 393, 396.

ТЕМА 9. ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ШКІЛ ІСТОРИКІВ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ (2 год.)

1. Особливості функціонування львівського наукового осередку.
2. Історична наука у національно-ідентифікаційних реаліях Галичини, Закарпаття і Буковини.
3. Націотворчий потенціал української емігрантської історичної думки.

ЛІТЕРАТУРА

7–9, 32, 33, 68, 69, 85, 92, 99, 204, 296, 212, 220, 227.

ТЕМА 10. ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ І ТОВАРИСТВА ІСТОРИКІВ. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО (2 год.)

1. Історичні дослідження наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка.
2. Українське історичне товариство.
3. Національна спілка краєзнавців України.
4. Українознавство та історична наука у світі.
5. Осередок Українського історичного товариства у Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.

ЛІТЕРАТУРА

39, 40, 42, 69, 92, 99, 212, 220, 235, 243– 245, 248, 255, 302, 308, 332, 336, 399, 400.

ТЕМА 11. ОСНОВНІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ З ІСТОРІЇ В УКРАЇНІ І СВІТІ (2 год.)

1. “Український історичний журнал” – речник української фундаментальної науки.
2. Вклад “Українського історика” в розвиток національної історіографічної школи.
3. Збірники наукових праць з історії та історіографії історії України.
4. “Ruthenica”, “Соціум”.“Критика” та “Український гуманітарний огляд” – нові інтелектуальні середовища істориків.

ЛІТЕРАТУРА

78, 79, 92, 105, 130, 145, 146, 251, 283, 290, 294, 296, 299, 310, 329–332, 372, 375, 377, 378, 389.

**ТЕМА 12. РОЛЬ НАУКОВИХ ШКІЛ У СТВОРЕННІ НОВІТНЬОЇ
КОНЦЕПЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ
ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ У З'ЯСУВАННЯ НАЦІОТВОРЧОЇ РОЛІ
ІСТОРИЧНОГО ЗНАННЯ (4 год.)**

1. Пріоритетні напрями досліджень вітчизняних шкіл історичної науки.
2. Зростання впливу історичної науки на національну свідомість українців.
3. Дослідження традицій українського державотворення – основа національної історіографії.
4. Сучасні школи історії тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми.
5. Наукові дослідження історії Другої світової війни.
6. Проблема синтезу загальнонаціональної історії та історії національних меншин.
7. Дискусії з постімперськими течіями у тлумаченні української минувщини: українська відповідь на «євразійський» виклик.

ЛІТЕРАТУРА

34–36, 66, 69, 71–74, 81–82, 90, 92, 96, 99, 100, 101, 103, 111, 113, 114, 133, 141, 142, 147, 148, 157–160, 169, 175, 177–179, 199, 201–205, 222, 225, 226, 231, 249, 250, 270, 277, 281, 282, 284–290, 297, 298, 303, 304, 307, 323, 327, 344, 355, 356, 357, 362, 364, 366, 367–369, 382, 388, 410–412, 416.

ТЕМА 13. УКРАЇНСЬКА ТА СВІТОВА ІСТОРИЧНА НАУКА (4 год.)

1. Основні напрями досліджень в Україні всесвітньої історії.
2. Перспективи домінуючих, споріднених і підкорених націй.
3. Проблема аналізу різних державно-ідеологічних систем.
4. Проблема схеми і періодизації української і всесвітньої історії.

ЛІТЕРАТУРА

69, 71–74, 92, 99, 100–103, 114, 116–119, 159, 169, 224, 226, 230, 262, 275, 300, 328, 346–350, 363, 355, 388, 410, 411.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 2. Заняття 1. Наукові школи в Україні та їх вплив на формування історичного мислення. (2 год.)

(2 год.)

1. Народницький напрям української історичної науки. Історичні школи та їх представники.
2. Державницький напрям української історичної науки. В. Липинський, Д. Дорошенко, С. Томашівський, І. Крип'якевич та ін.
3. Становлення галузей історичної науки.

ТЕМА 5. Заняття 2–3. Наукові школи істориків у радянській та Західній Україні (1921–1991 рр.) (4 год.)

1. Наукові школи істориків у радянській Україні у 20-х роках ХХ ст. Методологія досліджень.
2. Стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки).
3. Наукові школи в Західній Україні у міжвоєнний період (1918–1939 рр.).
4. Українська історична наука в роки Другої світової війни.
5. Основні напрями історичних досліджень в УРСР у 1950-х – 1970 рр.
6. Українські наукові школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).

ТЕМА 7. Академічна історична наука (4 год.) Заняття 4. Наукові школи Інституту історії України НАН України (2 год.)

1. З історії створення і діяльності Інституту.
2. Основні напрями досліджень науковців Інституту в роки незалежності України.
3. Проблематика досліджень спеціалізованих установ і центрів Інституту історії України НАН України.
4. Періодичні і неперіодичні друковані видання Інституту.

**Заняття 5. Історичні дослідження в академічних наукових установах
(2 год.)**

1. Історичні дослідження Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.
2. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.
3. Наукові школи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
4. Український інститут національної пам'яті.

**ТЕМА 8. Заняття 6. Стан і основні напрями історичних досліджень у
вищих навчальних закладах (4 год.)**

1. Особливості досліджень з історії у ВНЗ.
2. Історичні школи ВНЗ Києва.
3. Історичні школи у ВНЗ західного регіону України.
4. Стан історичних досліджень на сході і півдні України.
5. Видавнича діяльність у ВНЗ.

Заняття 7.

**Наукові школи істориків Волинського
національного університету ім. Лесі Українки (2 год.)**

1. Археологія Волині (Керівник школи проф. М. М. Кучинко).
2. Історичне пам'яткознавство західних етнічних українських земель ХІХ–ХХ ст. (Керівник школи проф. С. В. Гаврилюк).
3. Новітня історія України (Керівник школи проф. В. К. Баран).
4. Українсько-польські відносини у ХХ ст. (Керівник школи проф. М. М. Кучерепа).
5. Волинське краєзнавство (Керівник школи проф. В. П. Колесник).

ТЕМА 12. Заняття 8.

**Роль наукових шкіл у створенні новітньої
концепції історії України
(2 год.)**

1. Дискусії щодо етногенезу українців в українській історичній науці.
2. Дослідження традицій українського державотворення – основа національної історіографії.
3. Сучасні школи історії тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми.
4. Наукові дослідження історії Другої світової війни.
5. Дискусії з постімперськими течіями у тлумаченні української минувшини: українська відповідь на «євразійський» виклик.

САМОСТІЙНА РОБОТА

ТЕМА 1. Вступ до курсу. Предмет, мета та завдання курсу “Сучасні історичні школи в Україні”. Джерела та література (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

ТЕМА 2. Наукові школи в Україні та їх вплив на формування історичного мислення. Зародження та розвиток історичних знань в Україні (XI–XIX ст.) (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.
Ознайомитися із полемічною літературою XVI–XVII ст.
Проаналізувати українські літописи XVI–XVII ст.
Проаналізувати народницький напрям української історичної науки.
Ознайомитися із теоріями еволюціонізму та позитивізму.
Опрацювання історичної спадщини представників державницького напрямку української історичної науки.

ТЕМА 3. Вклад наукових товариств та навчальних установ у розвиток української історичної науки. (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою
Ознайомитися із історико-філологічними дослідженнями у Харківському університеті.
Проаналізувати діяльність Одеського товариства історії та старожитностей та Одеського наукового товариства.
Ознайомитися із виникненням Українського наукового товариства, формуванням структури та його історичними дослідженнями.
Ознайомитися із історією створення Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, його історичними дослідженнями та видавничою діяльністю.

ТЕМА 4. Теоретичні засади та методологічні принципи аналізу взаємозв'язку історичної думки і національної свідомості (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.
Вивчити основні поняття теми: історична пам'ять, історична традиція, історичний досвід, історична свідомість, етнічна свідомість, національна свідомість.
Ознайомитися із механізмом формування історичної пам'яті, її рівнями, формами існування, ознаками.
Проаналізувати роль міфу у процесі виникнення модерних націй.

ТЕМА 5. Наукові школи істориків у радянській та Західній Україні (1921–1991 рр.) (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.

Підготуватись до аналізу історичних досліджень історико-філологічного відділення Всеукраїнської академії наук та Українського інституту марксизму-ленінізму
Проаналізувати “золоту добу” української історичної науки.

Ознайомитись із творчою спадщиною представників старих історичних шкіл (Д. І. Багалій, В. С. Іконников, О. І. Левицький Д. І. Яворницький).

Ознайомитись із напрацюваннями марксистських істориків 1920-х років.

Проаналізувати стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки).

Ознайомитись із організаційним та ідейним розгромом школи М. Грушевського.

Опрацювання спадщини українських радянських історичних школи кінця 50-х – початку 80-х років ХХ століття.

Проаналізувати діяльність українських історичних шкіл доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).

ТЕМА 6. Сучасний стан української історичної науки: методологічні та інституційні аспекти. Проблеми інтеграції історичного процесу, методології та методики досліджень (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Проаналізувати методологічні аспекти сучасної української історичної науки.

Ознайомитись із офіційною та нормативною історіографією.

Проаналізувати стан сучасних версій націогенезу.

Підготуватись до аналізу методологічних інновацій та урізноманітненням методологічної сфери сучасних наукових шкіл істориків.

Ознайомитись із інституційними аспектами сучасної української історичної науки.

Проаналізувати стан та механізми створення нових дослідницьких центрів.

Ознайомитись із проблемами інтеграції історичного процесу, методології та методики досліджень.

Вивчити ідейні напрями в сучасній історичній науці, форми та методи інституалізації національної історичної науки, її теоретичних засад та ідейних впливів.

Проаналізувати наукові, гносеологічні соціокультурні функції наукових шкіл істориків.

Вивчити вплив наукових шкіл на формування історичного мислення.

ТЕМА 7. Академічна історична наука (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Проаналізувати основні напрями досліджень науковців Інституту історії України НАН України.

Проаналізувати зміст періодичних і неперіодичних друкованих видань Інституту історії України НАН України.

Проаналізувати стан наукових досліджень в Інституті української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

ТЕМА 8. Стан і основні напрями історичних досліджень у вищих навчальних закладах. Наукові школи істориків Волинського національного університету ім. Лесі Українки (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.
Вивчити особливості досліджень історії у ВНЗ.
Проаналізувати діяльність історичних шкіл ВНЗ Києва.
Ознайомитися із напрацюваннями історичних шкіл у ВНЗ західного регіону України.
Підготуватись до аналізу видавничої діяльності у ВНЗ.
Вивчити основні напрацювання наукових шкіл істориків Волинського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕМА 9. Функціонування регіональних шкіл істориків у контексті національної консолідації. (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.
Вивчити особливості функціонування львівського наукового осередку. Ознайомитися із історичною наукою у національно-ідентифікаційних реаліях Галичини, Закарпаття і Буковини.
Проаналізувати стан націотворчого потенціалу української емігрантської історичної думки.

ТЕМА 10. Громадські об'єднання і товариства істориків. Історичне краєзнавство (2 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Опрацювання теми за навчальною літературою.
Вивчити діяльність Українського історичного товариства.
Ознайомитися із історичними дослідженнями Національної спілки краєзнавців України.
Проаналізувати стан українознавства та історичної науки у світі.
Підготуватись до аналізу діяльності осередку Українського історичного товариства у Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.

ТЕМА 11. Основні періодичні видання з історії в Україні і світі (4 год.)

Опрацювання теми за навчальною літературою.
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Ознайомитися із змістом “Українського історичного журналу”.
Проаналізувати роль “Українського історичного журналу” у висвітленні “білих плям” історії України.
Вивчити вклад “Українського історика” в розвиток національних наукових шкіл істориків..
Підготуватись до аналізу збірників наукових праць з історії та історіографії історії України: “Ruthenica”, “Соціум”, Критика”, “Український гуманітарний огляд”.
Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

ТЕМА 12. Роль наукових шкіл у створенні новітньої концепції історії України. Внесок української історичної науки у з'ясування націотворчої ролі історичного знання (4 год.)

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Визначити пріоритетні напрями досліджень вітчизняних шкіл історичної науки. Ознайомитися із розвитком української історичної науки на зламі ХХ–ХХІ ст. Проаналізувати стан дискусій щодо етногенезу (націогенезу) українців в українській історичній науці.

Підготуватись до аналізу історичних досліджень традицій українського державотворення.

Вивчити здобутки і проблеми сучасних наукових шкіл історії тоталітаризму в Україні. Ознайомитися із проблемами синтезу загальнонаціональної історії та історії національних меншин.

Проаналізувати стан дискусій з постімперськими течіями у тлумаченні української минувшини.

ТЕМА 13. Українська та світова історична наука (4 год.)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Підготуватись до аналізу основних напрямів досліджень в Україні всесвітньої історії.

Вивчити проблеми взаємозалежності історичної думки та національної свідомості в українському зарубіжному та західному суспільствознавстві.

Скласти словник дефініцій історії України і всесвітньої історії як наукових дисциплін.

Вивчити впливи домінуючих націй на розвиток дискусій з проблем України у світовій науці в другій половині ХХ століття.

Ознайомитися із проблемами порівняння взаємних рецепцій світової і української історії. Проаналізувати стан схеми і періодизацію української і всесвітньої історії.

ОПРАЦЮВАТИ ПОНЯТТЯ І КАТЕГОРІЇ:

Академічна наука, актуалізована історична пам'ять, альтернатива, аспект, братські школи, Вільна українська академія наук у США, волинське краєзнавство, Всеукраїнська асоціація марксистсько-ленінських науково-дослідних інститутів (ВУАМЛІН), вульгаризований марксизм, догматизм, Галицько-Волинський літопис (ХІІ–ХІІІ ст.), Густинський літопис (ХVІІ ст.), державницький напрям української історичної науки, другий інтелектуальний ренесанс в УРСР, етнічна група, етнічна свідомість, етногенез, етнос, «євразійський» виклик, ідеологія та наука, ідеологія, Інститут історії партії при ЦК КП(б)У, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, інституційна децентралізація, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Інститут історії України НАН України, інституційна ієрархія історичних шкіл, історико-філологічне відділення Всеукраїнської академії наук, історична пам'ять, історична свідомість, історичне пам'яткознавство, історичний досвід, історичні дослідження Ставропігійського інституту у Львові, Істпарт, Києво-Могилянська колегія, концепція, Лаврентіївський та Іпатіївський літописні зводи, лібералізація партійної політики щодо історії, марксистські історики 1920-х років, методологічна версія, методологічні інновації, механізм формування історичної пам'яті історична традиція,

міфологічний компонент історичної та національної свідомості, Світовий конгрес вільних українців, модерна українська нація, народницький напрям української історичної науки, Наукове товариство імені Т. Г. Шевченка, наукові школи істориків Волинського національного університету імені Лесі Українки, націогенез, національна свідомість, Національна спілка краєзнавців України, націотворчий потенціал української емігрантської історичної думки, нація, новітня історія України, нормативна історіографія, Острозька школа, Остромирове Євангеліє, офіційна історіографія, парадигма, позитивізм Михайла Сергійовича Грушевського, позитивізм, полемічна література, політична кон'юнктура, постулат, представники старих історичних шкіл в радянській Україні, “соціальне замовлення” історичній науці УСРР, радянська версія українського минулого. ренесанс патріотичної історіографії, суспільні інститути, суспільні стереотипи в історичній свідомості та історіографії, Український інститут марксизму-ленінізму, сучасні версії націогенезу, теорія демократичності української нації, теорія еволюціонізму, українознавство та історична наука у світі, Українська вільна академія наук у Німеччині, Українське історичне товариство, Український інститут марксизму-ленінізму, українські літописи XVI–XVII ст., українсько-польські відносини, Центр українознавства Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

1. Порівняйте історичну спадщину представників державницького і народницького напрямів української історичної науки. У чому їхні погляди і підходи до трактування історичної спадщини різнились. На підставі яких основних ознак ми можемо визначити до якого напрямку віднести того чи іншого представника наукової школи – 11 балів.

2. Дайте визначення таким поняттям і категоріям: академічна наука, етногенез, ідеологія, концепція, методологічна версія – 5 балів.

Підготовка до контрольної роботи

Приклад індивідуальної картки із завданнями.

1. Роль і місце історичних шкіл в суспільстві та їх вплив на формування історичного мислення.
2. Історичні дослідження Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка.
3. Наукові школи Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Народницький напрям української історичної науки.
2. Історичні школи та їх представники.
3. Державницький напрям української історичної науки. В. Липинський, Д. Дорошенко, С. Томашівський, І. Крип'якевич та ін.
4. Становлення галузей історичної науки. Історичні школи в радянській Україні у 20-х роках ХХ ст. Методологія досліджень.
5. Стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки).
6. Історичні школи в Західній Україні у міжвоєнний період (1918–1939 рр.).
7. Українська історична наука в роки Другої світової війни.

8. Основні напрями історичних досліджень в УРСР у 1950-х – 1970 рр.
9. Українські історичні школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).
10. Створення і діяльність Інституту історії України НАН України.
11. Основні напрями досліджень науковців Інституту історії України НАН України. в роки незалежності України.
12. Проблематика досліджень спеціалізованих установ і центрів Інституту історії України НАН України. Періодичні і неперіодичні друковані видання Інституту історії України НАН України.
13. Історичні дослідження Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.
14. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.
15. Наукові школи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
16. Український інститут національної пам'яті.
17. Особливості досліджень з історії у ВНЗ.
18. Історичні школи ВНЗ Києва.
19. Історичні школи у ВНЗ західного регіону України.
20. Стан історичних досліджень на сході і півдні України.
21. Видавнича діяльність у ВНЗ.
22. Наукова школа «Археологія Волині» Волинського національного університету імені Лесі Українки (Керівник школи проф. М. М. Кучинко).
23. Наукова школа «Історичне пам'яткознавство західних етнічних українських земель XIX–XX ст.» Волинського національного університету імені Лесі Українки (Керівник школи проф. С. В. Гаврилюк).
24. Наукова школа «Новітня історія України» Волинського національного університету імені Лесі Українки (Керівник школи проф. В. К. Баран).
25. Наукова школа «Українсько-польські відносини у XX ст.» Волинського національного університету імені Лесі Українки (Керівник школи проф. М. М. Кучерепа).
26. Наукова школа «Волинське краєзнавство» Волинського національного університету імені Лесі Українки (Керівник школи проф. В. П. Колесник).
27. Дискусії щодо етногенезу українців в українській історичній науці.
28. Дослідження традицій українського державотворення – основа національної історіографії.
29. Сучасні школи історії тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми.
30. Наукові дослідження історії Другої світової війни.
31. Дискусії з постімперськими течіями у тлумаченні української минувщини: українська відповідь на «євразійський» виклик.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ІСПИТ З КУРСУ
«СУЧАСНІ ІСТОРИЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ»
для студентів історичного факультету
(денна і заочна форми навчання)**

1. Завдання, зміст та структура курсу «Сучасні історичні школи в Україні».
2. Роль і місце історичних шкіл в суспільстві та їх вплив на формування історичного мислення.
3. Методологічні аспекти історичних досліджень в Україні.
4. Микола Іванович Костомаров (1817–1885) – засновник демократичної школи в історіографії.
5. Володимир Боніфатійович Антонович (1834–1909 рр.) і його теорія демократичності української нації.
6. Михайло Петрович Драгоманов (1841–1895 рр.).
7. Наукові школи Михайла Сергійовича Грушевського (1866–1934 рр.).
8. Державницький напрям української історичної науки.
9. Наукова школа Дмитра Івановича Дорошенка (1882–1952 рр.).
10. В'ячеслав Казимирович Липинський (1882–1931 рр.) і його концепції у праці «Українська історія» (1919 р.).
11. Наукова школа Івана Петровича Крип'якевича (1886–1967 рр.).
12. Наукова школа Івана-Маріяна Івановича Кревецького.
13. Історичні дослідження та видавнича діяльність Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. «Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка».
14. Вплив національних наукових історичних шкіл на стан історичної свідомості нації.
15. Українська історична наука на переломі: від окремої галузі до наукової дисципліни (початок 1920-х – середина 1930 рр.).
16. 1920-ті роки – «золота доба» української історичної науки.
17. Представники старих історичних шкіл Д. І. Багалій, В. С. Іконников, О. І. Левицький, Д. І. Яворницький.
18. Марксистські історики 1920-х років.
19. Молоде покоління радянських істориків – В. Л. Ернст, П. В. Клименко, В. А. Пархоменко, І. Є. Черкаський, М. Яворський.
20. Стан історичної науки у радянському моноідеологічному суспільстві (30-ті роки). Вмонтування історичної науки в політичну структуру СРСР.
21. Створення Інституту історії України Академії наук УРСР (1936 р.).
22. Силовий тиск на істориків. Організаційний та ідейний розгром школи М. Грушевського.
23. Вульгаризований марксизм, догматизм. Інститут історії партії при ЦК КП(б)У.
24. Українська історична наука в роки Другої світової війни.
25. Українські радянські історичні школи кінця 50-х – початку 80-х років ХХ століття: у пошуках власної ідентифікації.
26. Лібералізація партійної політики щодо історії. Заснування «Українського історичного журналу» (1957).
27. Радянська версія українського минулого.
28. Українські історичні школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).
29. Ідеологія та наука.
30. Офіційна історіографія.
31. Інституційні аспекти сучасної української історичної науки. Інституційна ієрархія та децентралізація наукових історичних шкіл.

32. Основні напрями досліджень науковців Інституту історії України НАН України в роки незалежності України.
33. Творчий шлях академіка Валерія Смолія (Інститут історії України НАН України).
34. Наукові, гносеологічні і соціокультурні функції історичних шкіл. Наукові школи та їх вплив на формування історичного мислення.
35. Основні напрями досліджень в Україні всесвітньої історії.
36. Спроби віднайдення української національної парадигми у нових геополітичних реаліях.
37. Періодичні і неперіодичні друковані видання Інституту історії України НАН України.
38. Наукові школи Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
39. Вклад «Українського історика» в розвиток національної історіографічної школи.
40. Розвиток національної свідомості та історичної думки українців у добу суспільно-політичної трансформації.
41. Дискусії щодо етногенезу (націогенезу) українців в українській історичній науці.
42. «Український історичний журнал» – речник української фундаментальної науки.
43. Пріоритетні напрями досліджень вітчизняних шкіл історичної науки.
44. Школа медієвістів Інституту історії України НАН України (М. Ф. Котляр, О. П. Толочко, В. М. Ричка, В. С. Степанков).
45. Дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. (О. Д. Бойко, В. Ф. Верстюк, В. М. Волковинський, О. П. Реєнт).
46. Школа істориків професора О. Є. Лисенка.
47. Сучасні школи історії тоталітаризму в Україні: здобутки і проблеми.
48. Основні напрацювання робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА.
49. Наукова школа проф. С. А. Макарчука (Львівський національний університет ім. І. Франка).
50. Історичні дослідження Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка.
51. Дослідження Голодомору в Україні.
52. Наукові школи Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.
53. Особливості досліджень історії у вищих навчальних закладах України.
54. Наукові дослідження історії Другої світової війни.
55. Національна спілка краєзнавців України.
56. Наукові школи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.
57. Особливості досліджень історії у вищих навчальних закладах України.
58. Поширення діяльності Українського історичного товариства в Україні. Осередок Українського історичного товариства у Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки.
59. Українське історичне товариство.
60. Наукові школи історії становлення та функціонування тоталітаризму в Україні (С. І. Білокін, Г. В. Касьянов, Ю. О. Курносів, О. С. Рубльов).
61. Наукова школа професора М. М. Кучерепи «Українсько-польські відносини в ХХ столітті».
62. Наукова школа професора С. В. Гаврилюк «Історичне пам'яткознавство західноукраїнських земель».
63. Наукова школа професора В. К. Барана «Новітня історія України».
64. Наукова школа професора М. М. Кучинка «Археологія Волині».

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Підготуватись до співбесіди (колоквіуму). Тема «Наукові школи істориків у радянській та Західній Україні (1921–1991 рр.)».
2. Підготовка та захист реферату.
3. Модульна контрольна робота.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Академік Степан Смаль-Стоцький.
2. Активізація досліджень з історії козацтва (О. Апанович, М. Куценко, Д. Наливайко, І. Шаповал).
3. Актіві, нарративні та епістолярні джерела про розвиток історичної науки в Україні.
4. В'ячеслав Казимирович Липинський.
5. Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти.
6. Вклад “Українського історика” в розвиток національної історіографічної школи.
7. Володимир Боніфатійович Антонович і його теорія демократичності української нації.
8. Галицько-Волинський літопис (XII–XIII ст.).
9. Густинський літопис (XVII ст.), “Летописцы Волыни и Украины” (XVII ст.).
10. Дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. (О. Д. Бойко, В. Ф. Верстюк, В. М. Волковинський, О. П. Реєнт).
11. Дослідник Голодомору (С. В. Кульчицький)
12. Іван Петрович Крип'якевич (1886–1967 рр.).
13. Іван-Маріян Іванович Кревецький.
14. Інститут історичних досліджень при Львівському національному університеті ім. Івана Франка.
15. Історик і влада.
16. Історик на тлі доби (академік НАН України Я. Д. Ісаєвич).
17. Історико-філологічна школа Михайла Олександровича Максимовича.
18. Історик-славіст, джерелознавець, археограф (П. С. Сохань).
19. Історична наука в УРСР у “добу П. Шелеста”. Лібералізація партійної політики щодо історії.
20. Історична спадщина М. Брайчевського, Р. Іванченко.
21. Історична школа проф. С. А. Макарчука.
22. Історичні дослідження в Українському науковому товаристві (1907–1921 рр.)
23. Історичні дослідження діячів Ставропігійського інституту у Львові
24. Історичні дослідження історико-філологічного відділення Всеукраїнської академії наук.
25. Історичні знання як складова літератури, письменства, шкільної освіти, що розвивалися у зв'язку з діяльністю Острозької школи та Києво-Могилянської колегії й братських шкіл.
26. Історичні праці І. Франка та їх значення для сучасної науки.
27. Історія становлення та функціонування тоталітаризму в Україні (С. І. Білокінь, Г. В. Касьянов, Ю. О. Курносів, О. С. Рубльов).
28. Його ім'ям назвали інститут (І. Ф. Курас).
29. Книга П. Шелеста “Україна наша Радянська” – владне бачення української історії.
30. “Критика” та “Український гуманітарний огляд” – нові інтелектуальні середовища істориків.
31. Марксистські історики 1920-х років (В. Л. Ернст, П. В. Клименко, В. А. Пархоменко, І. С. Черкаський, М. Яворський).
32. Микола Іванович Костомаров – засновник демократичної школи в історіографії.
33. Михайло Грушевський і Львівська історична школа
34. Михайло Петрович Драгоманов.

35. Наукова школа професора Володимира Сергійчука (Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка).
36. Наукове товариство ім. Т. Шевченка – перша Українська Академія наук
37. Науковий огляд історії України Дмитра Івановича Дорошенка.
38. Наукові школи істориків у Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.
39. Наукові школи істориків у Національному університеті “Києво-Могилянська академія”.
40. Обранець Клію, долі – фаворит (Історик Ю. І. Макар, м. Чернівці).
41. Організаційний та ідейний розгром школи М. Грушевського.
42. Оригінальні пам’ятки давньоруської книги: “Остромирове Євангеліє” (1056–1057 рр.).
43. Осередок Українського історичного товариства у Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.
44. Основні віхи суспільно-політичної діяльності Світового конгресу вільних українців.
45. Основні напрацювання робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА.
46. Плугатар національної історії (Мирон Кордуба).
47. “Повість минулих літ” (XI–XII ст.), Лаврентіївський та Іпатіївський літописні зводи.
48. Позитивізм Михайла Сергійовича Грушевського.
49. Полемічна література: “Ключ царства небесного”(1587 р.) Герасима Смотрицького, “Апокрисис”(1597 р.) Христофора Філалета, “Тренос”(1610 р.) Мелетія Смотрицького.
50. Поширення діяльності Українського історичного товариства в Україні.
51. Представники старих історичних шкіл в радянській Україні (Д. І. Багалій, В. С. Іконников, О. І. Левицький Д. І. Яворницький).
52. Роль “ Українського історичного журналу” у висвітленні “білих плям” історії України.
53. Створення та діяльність комісії з вивчення історії Великої Жовтневої соціалістичної революції в Україні та історії КП(б)У (Істпарт).
54. Степан Томашівський і його концепція у праці “Українська історія”.
55. Східноєвропейський центр українознавчих студій у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна.
56. 1920-ті роки – “золота доба” української історичної науки.
57. Т. Г. Шевченко як історик України.
58. Творчий шлях академіка Валерія Смолія.
59. Українська вільна академія наук у Німеччині та Вільна українська академія наук у США.
60. Український інститут марксизму-ленінізму (УІМЛ) та його реорганізація у 1931 р. у Всеукраїнську асоціацію марксистсько-ленінських науково-дослідних інститутів (ВУАМЛІН).
61. Українські історичні школи доби другого інтелектуального ренесансу (друга половина 1980-х – 1990-ті роки).
62. Українські радянські історичні школи кінця 50-х – початку 80-х років ХХ століття: у пошуках власної ідентифікації.
63. Центр досліджень визвольного руху Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАНУ.
64. Школа істориків професора О. Є. Лисенка.
65. Школа медієвістів (М. Ф. Котляр, О. П. Толочко, В. М. Ричка, В. С. Степанков).
66. Школа професора Ю. І. Шаповала.

ОЦІНЮВАННЯ

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	ІНДЗ	КР 1 – 30 балів
15 балів	15 балів	10 балів	КР 2 – 30 балів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТ РЕФЕРАТУ, ІНДЗ

1-2 бали - студент недостатньо володіє матеріалом

3 бали – студент за допомогою викладача готується до заняття та складає план-конспект, володіючи елементарними навиками аналізу науково-методичної літератури.

4 бали – студент володіє матеріалом та окремими навиками аналізу науково-методичної літератури, складав реферат у спрощеному вигляді.

5 балів – студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину у вигляді реферату, за допомогою викладача аналізує наукову літературу.

6 балів – студент володіє матеріалом і навиками текстуального аналізу на рівні цілісного уявлення про предмет дослідження, складає текст реферату самостійно, але допускає помилки та неточності.

7 балів – студент володіє матеріалом, систематизує та узагальнює його, складає текст, підбирає додатковий матеріал.

8 балів – студент володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу наукової літератури, виявляє початкові творчі здібності, самостійно готує текст, у якому можуть бути допущені неточності, вміє працювати з різними джерелами інформації.

9 балів – студент на високому рівні володіє матеріалом, систематизує, узагальнює та аналізує наукову літературу, має власні судження, самостійно складає текст реферату та правильно його оформлює.

10 балів – студент вільно володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє навички самостійного наукового пошуку, вільно складає текст реферату та правильно виконує оформлення.

КОЛОКВІУМ

10 балів

1–2 бали – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності. фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними.

3–5 балів – студент знає близько половини навчального матеріалу; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має

фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички. знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; відповіді непослідовні та нелогічні.

7 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

8 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

9 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

10 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та знахідки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА КОНТРОЛЬНИХ РОБОТАХ (25 балів)

1–5 балів – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.; студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді;

студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6–10 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або

пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу. Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

11–14 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами; студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

15–16 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

17–20 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну. Студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

21–25 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, за допомогою викладача дає прості відповіді за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає менше половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до пояснень викладача, слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає майже половину навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення понять, категорій, однак із помилками, самостійно оволодів частиною навчального матеріалу; робить прості висновки, не логічні та не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює набуті знання, вміє аналізувати; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення

	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить поняття, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, інтернеті, мультимедійних програмах тощо, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує інтернет, моделює ситуації в нестандартних умовах

Форма контролю: ЕКЗАМЕН (для студентів денної форми навчання), ЗАЛК (для студентів заочної форми навчання).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев Ю. М. Деякі проблеми викладання і вивчення історичних дисциплін у педагогічному вузі // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 7–8.
2. Антипов О. М. Про роботу Асоціації директорів інститутів історії академій наук країн СНД і спільної комісії істориків України та Росії (червень 2007 р.) // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 4. – С. 216–217.
3. Антонович Володимир Боніфатійович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 30–31.
4. Антонюк О. В. Деякі питання формування історичної самосвідомості українського народу // Укр. істор. журнал. – 1993. – С. 80–86.
5. Аркас М. Історія України-Руси. – Одеса: Маяк, 1994. – 388 с.

6. Багалій Д. І. Автобіографія. 50 літ на сторожі української культури. – Х.: Прапор, 2002.– 190 с.
7. Баженов Л. Основні етапи регіональних і краєзнавчих досліджень України істориками західної української діаспори (1921–2000 рр.) // Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі XXI століття”: Доповіді і повідомлення.– Чернівці: Рута, 2001.– Т. 1.
8. Баженов Л. В. П’ятиріччя Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАНУ // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 2. – С. 154–157.
9. Баженов Л. В., Кондратюк Р. Ю. Міжнародна науково-краєзнавча конференція “Житомирщина на зламі тисячоліть” // Укр. істор. журнал. – 2001.– № 3.
10. Баран В. К. Україна в 1950–1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи. – Л., 1996. – 448 с.
11. Баран В. К. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-ті рр.): У 15 т. Т. 13. Україна крізь віки. – К., 1999. – 304 с. (у співавторстві).
12. Баран В. К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953–1985 рр. – Л., 1992. – 124 с.
13. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.). – Л., 2003. – 670 с.
14. Баран В. К. Історія України: 1945–1953 рр. – Л., 2005. – 184 с.
15. Бас І. І. Іван Франко. Біографія. – К.: – Наукова думка, 1966. – 256 с.
16. Бачинська О. А., Кульчицький С. В. Видання, присвячені 140-річчю Одеського університету // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 2. – С. 212–215.
17. Белоусова Г. А., Уткин А. И. Межвузовская конференция по проблемам методологии истории // Отечественная история. – 1996. – № 6.
18. Бібліографія друкованих праць Ярослава Ісаєвича / Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-ти річчю академіка Ярослава Ісаєвича // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Зб. наук. праць. Вип. 5. – Львів, 1998. Ін-т укр.-ва ім. І. Крип’якевича НАНУ. – С. 17–75.
19. Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України, 1936–2001 / Уклад. І. С. Азарх, Л. Я. Муха. – К., 2002. – 161 с.
20. Біографія Т. Г. Шевченка за спогадами сучасників.– К., 1985. – 435 с.
21. Бойко О. Історія України. – К.: Академія, 1999.– 561 с.
22. Бондаренко Г. Історичне пізнання: питання теорії і практики. – Луцьк, 1998.
23. Брагінець А. Філософські і суспільно-політичні погляди Івана Франка. – Львів, 1956. – 482 с.
24. Будівничі НТШ й ЕУД: В. Кубійович: (1900–1985), Анатас Фіголь: (1908–1993): наук. зб. / Упор. В. Маркусь.– К.; Нью-Йорк; Чикаго: Обереги, 1998.– 252 с.– (Бібл. укр. діаспори: Кн. 4).
25. Бур’ян М. С., Крюков В. Г. Сходознавство в Луцькому педагогічному університеті // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 6.
26. Ващенко В. В. Лекції з історії української історичної науки другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. (М. Костомаров, В. Антонович, М. Грушевський). – Дніпропетровськ, 1998.
27. Величко С. В. Літопис. – Т. 1 / Переклад з книжної української мови В. О. Шевчука. – К., 1991.
28. Верба І. В. Життя і творчість Н. Д. Полонської-Василенко (1884–1973). – К., 2000.
29. Верба І. В. Н. Д. Полонська-Василенко – сторінки життєвого та творчого шляху // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 7–8. – С. 70–80.
30. Верба І. Олександр Оглобин: Життя і праця в Україні: До 100-річчя з дня народження. – К., 1999.
31. Верба І. В. О. П. Оглобин // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 5. – С.89–99.

32. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні. – Укр. істор. журнал. – 2001. – № 6.
33. Верменич Я. В. Роль М. С. Грушевського у становленні системи регіональних досліджень в Україні // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 3. – С. 92–101.
34. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: Навч. посіб. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.
35. Верстюк В.Ф. Політична історія України ХХ століття: У 6 т. – Т. 2. Револуції в Україні: Політико-державні моделі та реалії (1917–1920). – К., 2003 (у співавт.)
36. Верстюк В.Ф. Україна і Росія в історичній ретроспективі: Нариси в 3 т. – Т. 1: Українські проекти в Російській імперії. – К., 2004 (у співавт.)
37. Винар Л. Михайло Грушевський – історик і будівничий нації. Статті і матеріали. – К.: Фундація ім. О. Ольжича, 1995.
38. Винар Л. Михайло Грушевський – історик України // Михайло Грушевський. Збірник наукових праць і матеріалів Міжнародної ювілейної конференції, присвяченої 125-ій річниці від дня народження Михайла Грушевського. – Львів, 1994.
39. Винар Л., Атаманенко А. Українське історичне товариство: сорок років діяльності (1965–2005). – Нью-Йорк – Острого, 2006.
40. Винар Л. Українське історичне товариство з перспективи 35 років // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 1.
41. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. – К., 1991.
42. Віднянський С. В. Заснування та діяльність Українського вільного університету – першої української високої школи за кордоном (1921–1945) // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 4. – С. 41–54; № 5. – С. 48–60.
43. Водотика С. Г. “Соціальне замовлення” історичній науці УСРР (1920–1930-і рр.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. – К., 2001. Вип. 4. – С. 195–208.
44. Водотика С. Г. Нариси історії історичної науки УСРР 1920-х років. – К.; Херсон, 1998. – 172 с.
45. Водотика С. Г. Особливості менталітету вчених-істориків УСРР 20-х років ХХ століття // Український селянин: Праці Науково-дослідного інституту селянства. – Черкаси, 2001. – Вип. 3. – С. 40–47.
46. Возняк М.С. Велетень думки і праці. Шлях життя і боротьби Івана Франка. – К.: Держлітвидав, 1958. – 403 с.
47. Волинь: 90-ті роки ХХ століття. Ілюстрований літопис політичних подій: Навч. посіб. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 162 с.
48. Врублевський В. Г. До створення Української академії наук // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 1. – С. 29–39.
49. Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довідник / Сер. «Українські історики». Вип. 1; Редкол: В. А. Смолій (голов. ред), В. М. Даниленко (заст. голов. ред.) та ін. – К., 1998. – 426 с.
50. Гаврилюк С. В. Вплив культурного фактора на видозміну українсько-польських стереотипів у ХІХ – на початку ХХ ст. // Україна і Польща: діалог культур (мовно-літературні та суспільно-політичні відносини): Зб. наук. пр. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – С. 290–300.
51. Гаврилюк С. В. Збереження культурної спадщини Волині, Холмщини і Підляшшя: історичний досвід ХІХ – початку ХХ ст. // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки: Іст. науки. – 2007. – № 1. – С. 39–43.
52. Гаврилюк С. В. Історичне пам’яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (ХІХ – початок ХХ ст.): Монографія. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. – 532 с.
53. Гаврилюк С. В. Українсько-канадські взаємини: волинський науковий фактор // Пам’ятки. Археографічний щорічник. – 2007. – Т. 7. – С. 413–417.

54. Гаврилюк С. В. Церковні пам'ятки на теренах Волині XIX – початку XX ст. – виразники самобутньої культури українства // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник. 2005 рік. Кн. II. – Л.: Логос, 2005. – С. 843–849.
55. Гаврилюк С. Історико-статистичний опис церков і приходів Волинської єпархії: історія створення // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. Вип. 5, 2002. – Луцьк. – С. 85–88.
56. Гаврилюк С. Осередок Українського історичного товариства ім. М. Грушевського при Волинському державному університеті ім. Лесі Українки // Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі XXI століття”: Доповіді і повідомлення. – Чернівці: Рута, 2001. – Т. 1.
57. Галайгак Т., Луцький О. Інститут суспільних наук: сторінки історії // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Випуск 7. – Львів, 2000. – С. 16–56.
58. Ганжуров Ю.С. Кількісні методи в історичних дослідженнях: досвід і деякі питання методики // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 4.
59. Геворкян Г. А. Почерки исторической методологии науки.– Ереван, 1987.
60. Герасимов И. Г. Структура научного исследования. – Москва, 1985.
61. Герде Й. Г. Идеи к философии истории человечества. – Москва, 1985.
62. Гермайзе О. Праця Київського Наукового товариства на тлі наукового життя Наддніпрянської України // Київська старовина. – 1992. – № 6. – С. 106–111.
63. Гирич І. Б. Організація М. С. Грушевським археографічної роботи у львівський період життя і діяльності (1894–1914) // Укр. істор. журнал. – 1997. – № 1. – С. 72–86.
64. Горбань Т. Ю. З історії становлення українознавства (1917–1920) // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 5. – С. 68–74.
65. Горленко В.Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII – первой половины XIX в. – К., 1988.
66. Гриневич В. Історія Другої світової війни у сучасній історіографії та політичній боротьбі // Укр. гуманітарний огляд. Вип. 11. – Київ: Критика, 2005. – С. 9–29.
67. Гриневич Л. В. М. І. Костомаров – полеміст // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 5. – С. 126–127.
68. Грицак Я. Історія нації: продовження схеми Грушевського щодо української історії XIX–XX ст. // Михайло Грушевський і українська історична наука. Матеріали наукових конференцій. – Львів, 1999.
69. Грицак Я. Й. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття (Навчальний посібник).– К., 1996.
70. Грицак Я. Чи була школа Грушевського? // Михайло Грушевський і Львівська історична школа. Матеріали конференції. Львів, 24–25 жовтня 1994 р. – Нью-Йорк, Львів, 1995.
71. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т., 12 кн. – К., 1991.
72. Грушевський Михайло Сергійович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допр. і доп. – К.: Генеза, 2001. – С. 183.
73. Губман Б. Л. Смысл истории: очерки современных западных концепций. – М., 1991.
74. Гулыга А. В. Искусство истории. – М., 1980.
75. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII ст.: територіальні межі та населення. – К., 1992.
76. Гуржій О. І. Як і коли почала формуватися українська нація. – К., 1991 (у співавт.).
77. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1996.
78. Гуржій О. І., Капітан Л. І. «Український історичний журнал» та проблеми вітчизняної медієвістики в другій половині XX ст. – К., 2004. – 256 с.

79. Гуржій О. І., Капітан Л. І. “Український історичний журнал” : з історії виникнення та діяльності // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 6.
80. Гурий І. О. та інші. І. Я. Франко як історик України. – К., 1995. – 304 с.
81. Даниленко В. М. Політичний терор і тероризм в Україні: ХІХ–ХХ ст. Історичні нариси. – К., 2002 (у співавт.).
82. Даниленко В. М. Сталінізм на Україні: 20–30-і роки. –К., 1991 (у співавт.).
83. Даниленко В., Добжанський О. Академік Степан Смаль-Стоцький // Київська старовина. – 1998. – № 6. – С. 116–129.
84. Даниленко В., Добжанський О. Академік Степан Смаль-Стоцький: Життя і діяльність, 1859–1938 рр. К.; Чернівці, 1996. – 207 с.
85. Данилюк Д. Історична наука на Закарпатті (кінець ХVІІІ – перша половина ХХ ст.). – Ужгород, 1999. – 352 с.
86. Данилюк Ю. З., Реєнт О. П., Рубльов О. С. 60-річчя Інституту історії України НАНУ // Укр. істор. журнал. – 1997. – № 1. – С. 150–154.
87. Дей О. І. Іван Франко. – К.:Дніпро, 1981. – 354 с.
88. Дзира Я. Творчість Шевченка і літопис Величка // Вітчизна. – 1962. – № 5. – С. 187–203.
89. Дмитрієнко М. Ф. Апанович Олена Михайлівна // Енциклопедія історії України. – Т. 1. – К., 2005. – С. 110.
90. Дмитрієнко М. Ф. Проблема традиції і суспільних стереотипів в історичній свідомості та історіографії // Історична наука на порозі ХХІ ст.: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Харків, 1995. – С. 21–25.
91. Дмитрієнко М. Ф. 80-річчя від дня народження О. М. Апанович // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 5. – С. 71–86.
92. Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2001.- С. 443-444.
93. Документи про створення і перші роки діяльності Інституту історії України АН УРСР (1936–1941 рр.) / Упоряд. О. В. Юркова. – К., 2001.
94. Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право. – К.: Українознавство, 1996.
95. Дорошенко Дмитро Іванович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене.- К.: Генеза, 2001.- С. 222.
96. Дорошенко Н. М. Становление и развитие методологии истории. –Калинин, 1987.
97. Драгоманов М. П. Вибране. – Київ, 1991.
98. Драгоманов Михайло Петрович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 224–226.
99. Другий міжнародний конгрес українців. Львів, 22–28 серпня 1993 р. Доп. і повід. Історіографія українознавства. Етнологія. Культура / Міжнародна асоціація українців. – Л., 1994. – 386 с.
100. Дьяков В. А. Методология истории в прошлом и настоящем. – М., 1974.
101. Енциклопедія етнодержавознавства. – К., 1996.
102. Жук С. І. Західна історіографія та епістологічні проблеми історичної науки // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 1.
103. Жуков Е.М. Почерки методологии истории. – Москва, 1980.
104. Жулинський М. Концепція національної культури М. Грушевського// Київська старовина. – 1992. – № 6.
105. Журнал “Критика”.– 2005–2007 р.
106. Зайцева З. І. Мирон Кордуба й українські наукові товариства // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 6.
107. Зайцева З. І. Наукові товариства як інституції української науки другої половини ХІХ – початку ХХ століття // Питання історії, історіографії, джерелознавства та

- архівознавства Центральної та Східної Європи. Зб. наук. праць. – К.; Чернівці, 1997. – С. 66–78.
108. Закон Української держави про заснування Української Академії наук у м. Києві // Київська старовина. – 1999. – С. 27.
109. Замлинский В.О. Николай Иванович Костомаров – историк // Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография. – К.: КГУ, 1989. – С. 622–670.
110. Замлинський В. О. Патріарх української науки // Максимович М. О. Киев явился градом великим... – К.: Либідь, 1994. – С. 10–31.
111. Зарецька Т. І. Міжнародна наукова конференція “Міграція – історія – культура” // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 2.
112. Заруба В. М. Юркова О. Діяльність науково-дослідної кафедри історії України М. Грушевського (1924–1930 рр.) // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 2.
113. Зашкільняк Л. А. Формирование и развитие исторической мысли в Польше. – Львов, 1986.
114. Зашкільняк Л. О. Методологія історії. Від давнини до сучасності. – Львів, 1999.
115. Збірник на пошану професора Юрія Сливки // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 7. – Львів, 2000.
116. Зевелев А. И. Историческое исследование: методологические аспекты. – Москва, 1987.
117. Иванов В. В. Методология исторической науки. – М.: Высшая школа, 1985.
118. Историография истории нового времени стран Европы и Америки. – Москва, 1990.
119. Историография истории южных и западных славян. – Москва, 1987.
120. Иван Климентійович Рибалка – професор Харківського університету: Бібліографічний покажчик / Упор. Ю.Г. Шевченко, В.Д. Прокопова. – Х.: ХДУ, 1999. – 42 с.
121. Иванова Л. Г. М. П. Драгоманов і історія України // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 9. – С. 127–130.
122. Ільницький Микола. Ярослав Ісаєвич: історик на тлі доби / Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60-річчю академіка Ярослава Ісаєвича // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Зб. наук. праць. – Вип. 5. – Львів. – 1998. – Інст. укр.-ва ім. І. Крип'якевича НАНУ. – С. 9–15.
123. Інститут історії України НАН України. 1936–2006. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – 818 с.
124. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України // Політична історія України ХХ століття: У 6 т. К., 2003. – Т. 2. – С. 484–485.
125. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ в 2003 р. – Львів, 2004. – 152 с.
126. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ в 2004 р. – Львів, 2005. – 176 с.
127. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ в 2005 р. – Львів, 2006. – 164 с.
128. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ. Бібліографія праць наукових співробітників 1990–2001 рр. – Упорядник О. Аркуша. – Львів, 2001.
129. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ: наукова діяльність, структура, працівники. – Львів, 2001.
130. Інтерв'ю головного редактора “Українського історичного журналу” академіка НАН України В. А. Смоля // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 5. – С. 3–7.
131. Ісаєвич Я. Д. Перші українські академії // Київська старовина. – 1998. – № 6.
132. Ісаєвич Я. Д. Сторінки історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 4.
133. Історична наука на порозі ХХІ ст.: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Харків, 1995.
134. Історична наука: Термінологічний і понятійний довідник: навчальний посібник / Гол. ред. кол. В. М. Литвин. – К.: Вища школа, 2002. – 432 с.
135. Історичні погляди Шевченка. – К., 1964. – 242 с..

136. Історичні студії на пошану Феодосія Стебля // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 9. – Львів, 2001.
137. Історіографічний словник: навч. посібник / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2004. – 320 с.
138. Історія Академії наук УРСР. В 2-х кн. К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. – Кн. 1. – 728 с.; Кн. 2. – 836 с.
139. Історія Національної академії наук України (1934–1937): Документи і матеріали. – К., 2003.
140. Історія Одеського університету (1865–2000): наук. видання / Гол. ред. В. А. Сминтина. – Одеса, 2000. – 226 с.
141. Історія та історіографія України: Зб. наук. праць: Присвячується пам'яті чл.-кор. АН УРСР Івана Олександровича Гуржія / АН УРСР: Ін-т історії; Редкол.: Ю. Ю. Кондуфор (голов. ред) та ін. – 1985. – 181 с.
142. Історія України в особах: ХІХ–ХХ ст. – К., 1995.
143. Історія українського середньовіччя: козацька доба: Зб. наук. праць: На пошану історика, лауреата Держ. премії України ім. Т. Шевченка О. М. Апанович: У 2 ч. / Ін-т історії України НАН України; Відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко. – К., 1995. Ч. 1. – 161 с.; Ч. 2. – 134 с.
144. Історія Української РСР: У 8 т., 10 кн. / АН УРСР: Ін-т історії; Голов. редкол.: Ю. Ю. Кондуфор (голов. ред.) та ін. – К., 1977–1979.
145. Калакура Я. Вклад “Українського історика” в розвиток національної історіографічної школи // Укр. історик. – 1994. – № 1–4 (120–123). Рік ХХХІ (Нью-Йорк, Торонто, Київ, Львів, Мюнхен).
146. Капітан Л. У. З історії “Українського історичного журналу” // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 1. – С. 55–61.
147. Касьянов Г. В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування // Укр. істор. журнал. – 2006. – № 4. – С. 4–15.
148. Касьянов Г. Ще не вмерла українська історіографія // Критика. – 2002. – № 4.
149. Києво-Могилянська академія. Національний університет. Наукові записки. – Т. 22. – У 3 ч. – Ч. І. Гуманітарні науки: Філологічні науки. Філологічна та релігієзнавча теорія та історія культури. Історичні науки. – К.: КМ Академія, 2003. – 178 с.
150. Києво-Печерський патерик. – К., 1991.
151. Київська школа академіка М. С. Грушевського // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 5. – С. 110–118.
152. Кирилюк Є. П. Фольклористична і етнографічна діяльність Т. Г. Шевченка // Нар. творчість та етногр. – 1982. – № 2. – С. 42–44.
153. Киричук О. Історичні дослідження діячів Ставропігійського інституту у Львові // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Випуск 7. – Львів, 2000.
154. Киян О. І. Олександр Яблонівський як дослідник історії України // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 4. – С. 61–74.
155. Киян О. У. Життєвий та творчий шлях В. Б. Антоновича // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 2.
156. Коваленко Л. Исторические взгляды революционера-демократа Т. Г. Шевченко // Вопросы истории. – 1951. – № 7. – С. 26–44.
157. Коваль М. В. Політика проти історії: українська історична наука в Другій світовій війні й перші повоєнні роки // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 1.
158. Коваль М., Рубльов О. Інститут історії України НАН України: перше двадцятиріччя (1936–1956 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1996. – № 6. – С. 50–69.

159. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования. – М., 1987.
160. Ковальченко И. Д. Теоретико-методологические проблемы исторических исследований. Заметки и размышления о новых подходах // Новая и новейшая история. – 1995. – № 1.
161. Колесник В. П. Волинь – Замость – Холм: прикордонні контакти в 2-й половині ХХ ст. // Україна – Польща: історія і сучасність: Зб. наук. ст. і спогадів пам'яті Павла Михайловича Калениченка (1923–1983). – Ч. 2. – К., 2003. – С. 3–17.
162. Колесник В. П. Интернациональные связи трудящихся приграничных областей УССР и европейских социалистических стран. – Л.: Вища шк., 1984. – 176 с.
163. Колесник В. П. Хроніка найважливіших подій становлення українсько-польського прикордонного регіону // Європейські інтеграційні процеси та транскордонне співробітництво: міжнародні відносини, економіка, політика, географія, історія, право: Тези доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 1920 травня 2005 р.– Луцьк, 2005.– С. 79–83.
164. Колесник В. П. Ще раз про мужніх захисників кордону // Волинь у Другій світовій війні: Зб. наук. та публіцистичних ст., присвячений 60-річчю визволення Волинської області від фашистських загарбників. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – С. 23–36.
165. Колесник І. І. Українська історіографія (XVII – поч. ХХ століття): навчальний посібник для студентів вузів. – К.: Генеза, 2000. – 256 с.
166. Колесник І. І. Українська історіографія в контексті національного відродження в Україні: спроба періодизації // Історія і теорія історичної науки та освіти: Харківський історіографічний зб. – Вип. 1. – Харків, 1995.
167. Колесник М. П. Історичне товариство Нестора-літописця та його вклад у розвиток історичної науки в Україні // УІЖ. – 1995. – № 5.
168. Колпакова О.В. Український державний університет у Києві (1917–1920 рр.) // УІЖ. – 1993. – № 7–8. – С. 30–36.
169. Колингвуд Р. Д. Ідея історії. – Київ, 1996.
170. Комаренко Н. В. До питання про генезис. Інститут історії АН УРСР // УІЖ, 1972. – № 5.
171. Комаренко Н. В. Установи історичної науки в Українській РСР (1917–1934). – К., 1973.
172. Комаренко Н.В. Утворення і діяльність історичних кафедр на Україні в 20-х роках // Історіографічні дослідження в Українській РСР. – К., 1971. – Вип. 4.
173. Кондратюк К.К. Видатні історики України ХІХ – початку ХХ ст. Історіографічні нариси. – Частина 1. – Львів, 1996.
174. Копилов А. О., Завальчук О. М. Кам'янець-Подільський державний університет: від ідеї заснування до ліквідації (1917–1921 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 5. – С.26–36.
175. Копилов С. А. Історія слов'янських народів в історичних творах ХVІІІ ст. // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 1.
176. Костомаров Микола Іванович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 357–358.
177. Котляр М. Ф. Історія давньоруської державності. – К., 2002.
178. Котляр М. Ф. Історія дипломатії Південно-Західної Русі. – К., 2002.
179. Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України. – Чернівці, 1999.
180. Кравець М. М. Іван Франко як історик України. – Львів, 1971. – 203 с.
181. Кравець О. М. Діяльність Т. Г. Шевченка в галузі етнографії. – К., 1961. – 108 с.
182. Кравець О. М. Шевченко як етнограф // Вісник АН УРСР. – 1953. – № 8. – С. 42–50.
183. Крип'якевич Іван Петрович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 374.

184. Крупницький Б. Історіознавчі проблеми історії України. Збірник статей. – Мюнхен, 1959.
185. Кубійович В. Нарис історії наукового товариства ім. Шевченка, 1873–1949.– Львів, 1991.– 53 с.
186. Кульчицький С. В. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць та спогадів. Число 3 // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 5.
187. Курас І. Р., Водотика С. Г. Академік М. Є.Слабченко // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 11–12. – С. 92– 108.
188. Кучер Р. В. Наукове товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї.– К.: Наук. думка, 1992. – 112 с.
189. Кучерепа М. М., Давидюк Р. П. Волинське українське об'єднання (1931– 1939 рр.): Моногр. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.
190. Кучерепа М. М. Волинь у виборах до парламентів Другої Речі Посполитої // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: Історичні науки. Острог: Національний університет “Острозька академія”, 2003. – Вип. 3. – С. 169–176.
191. Кучерепа М. Заходи послів і сенаторів Волинського українського Об'єднання у справі акції руйнування православних церков на Холмщині та Південному Підляшші в 1938 році // Archiwum Chełmskie. T. IV: Akcja burzenia cerkwi prawosławnych na Chełmszczyźnie i Południowym Podlasiu w 1938 roku – uwarkowania, przebieg, konsekwencje. Pod red. G. Kurpianowicza. – Chełm, 2009. – С. 123–138.
192. Кучерепа М. М. До генези конфлікту: українсько-польські відносини на Волині напередодні Другої світової війни // Волинь і Холмщина 1938–1947 рр.: польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади / Голова редакційної колегії Ярослав Ісаєвич. – Львів, 2003 (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність, 10 / Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України. – С. 59–70.
193. Кучерепа М. М. Етнодемографічні зміни у Волинському воєводстві 1921–1939 рр. // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. –Луцьк: Редакційно-видавничий відділ „Вежа” Волинського державного університету імені Лесі Українки 2000. – № 3. – С. 97–106.
194. Кучерепа М. М., Давидюк Р. П. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.): Монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2001.
195. Кучерепа М. М., Історія Волині: 1939–1941 рр.: Навч. посіб. – Луцьк: ВАТ “Волин. обл. друк.”, 2006. – 568 с.
196. Кучерепа М. Польська самооборона с. Пшебраже / Перебріддя на Волині в 1943 – 1944 рр. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Зб. наук. праць. Вип. 16. Ювілейний збірник на пошану Івана Патера.– Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008.
197. Кучерепа М. Український політикум Волині 1921–1939 років: спроба узагальнення // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 17: Українсько-польсько-білоруське сусідство: ХХ століття / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; голова редколегії Ярослав Ісаєвич, упорядники Микола Литвин, Василь Футала. – Львів, 2008.
198. Лазечко П. В. З історії створення та діяльності Українського таємного університету у Львові (1921–1925 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 6. – С. 64–71.
199. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ –поч. ХХ ст.).– К., 2001.
200. Липинський В'ячеслав Казамирович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 408.
201. Лисенко О. Є. Життєвий і творчий шлях Олександра Петровича Реєнта // Історія України. – 2006. – № 17 (465).

202. Лисенко О. Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах Другої світової війни. – К., 1997 (у співавт.).
203. Лисенко О. Є. Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія: Бібліогр. покажч. публ. 1998–2002. – К., 2002 (у співавт.).
204. Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Історичні есе. – Т. 1. – К., 1994.
205. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. – К.: Основа, 1994. – Т. 2.
206. Література та культура Полісся: Проблеми історії, філології та культури в сучасних дослідженнях. Вип. 34 / Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2007. – 260 с.
207. Літопис руський. – К., 1989.
208. Ломова М.Т. Етнографічна діяльність І. Франка. К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – 120 с.
209. Лях С. Р. До 60-річчя професора Федора Григоровича Турченка // Укр. істор. журнал. – 2006. – № 2. – С. 229–235. (Харківський університет).
210. Львівський національний університет ім. І. Франка. Наукові записки історичного факультету. Вип. 5–6. Відп. ред.. А. Козицький. – Л.: Вид. центр. ЛНУ ім. І. Франка; Івано-Франківськ, 2005.– 372 с.
211. Львівський національний університет імені Івана Франка. Вісник. Сер. Історія. Вип. 38.– Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.– 804 с.
212. Макар Ю. Поширення діяльності УІТ в Україні // Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі XXI століття”: Доповіді і повідомлення.– Чернівці: Рута, 2001.– Т. 1.
213. Макаров В. І. Листування М. С. Грушевського і О. О. Шахматова // Укр. істор. журнал. – 1996. – № 6. – С. 25 – 38.
214. Максимович М. Собрание сочинений: В 6 т. – К., 1876.
215. Максимович Михайло Олександрович // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 443.
216. Малий словник історії України. – К.: Либідь, 1997. – 463 с.
217. Марголис Ю. Д. Исторические взгляды Т. Г. Шевченко. – 1964. – 293 с.
218. Марков П. Г. М. О. Максимович – видатний історик XIX ст. – К., 1973.
219. Марков П. Г. Я. Я. Ефименко – историк Украины. – К., 1966.
220. Мартем'янов О. П. Заснування Харківського історико-археологічного товариства // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 4. – С. 150–151.
221. Марченко М. І. Історичне минуле українського народу в творчості Т. Г. Шевченка. – К., 1957. – 284 с.
222. Масненко В. В. Історична думка та націотворення в Україні (кінець XIX – перша третина XX ст.). – Київ, Черкаси: Відлуння-Плюс, 2001. – 440 с.
223. Матях В. М. До 60-річчя доктора історичних наук, професора В. С. Степанкова // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 3. – С. 236–238. (Кам-Подільський державний університет).
224. Матяш І. Б. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, склад // Укр. іст. журнал. – 2007. – № 4.
225. Мельник Л. Г. Предмет, методологія історичної науки. – Київ, 1977.
226. Мельник Л. Г. Розвиток наукового пізнання історії. – Київ, 1983.
227. Мельниченко В. М. Створення Центру досліджень історії Середнього Подніпров'я // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 4. – С. 150–151.
228. Методичний вісник історичного факультету. № 4 / Харківський національний університет ім. В. Н. Карабіна. Відп. ред. М. З. Бердута. – Х., 2005. – 168 с..

229. Микульська Л., Пхиденко І. До питання теоретико-методологічних засад історичних досліджень // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. Вип. 5, 2002. – Луцьк. – С.180– 182.
230. Милоков П. Очерки по истории русской культуры // Сборник материалов по истории исторической науки в СССР. – М.: Высшая школа, 1985.
231. Міжнародний науковий конгрес «Українська історична наука на порозі XXI століття». – Чернівці: Рута, 2001. – Т. 1.
232. Могильницький Б. Г. Введение в методологию истории . – М., 1989.
233. Нагорна Л. П. 60-річчя віце-президента НАН України академіка НАНУ І. Ф. Кураса // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 1.
234. Нагорна Л. П. 60-річчя віце-президента НАН України академіка НАНУ І. Ф. Кураса // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 1.
235. Наукове товариство ім. Шевченка: 130 років праці для України / Автор тексту О. Романів; Ред. О. Романів, О. Купчинський. – Львів, 2003. – 40 с.
236. Науковий збірник. Ч. 3. Зб. на пошану Олександра Оглобина / Відп. ред. В. Омельченко.– Нью-Йорк, 1977.– 486 с. (Укр. Вільна академія наук).
237. Науково-дослідний інститут українознавства: Довідник до 15-річчя діяльності.– К., 2007.– 216 с.
238. Наш истфак. Очерки, воспоминания, справочные материалы. / Под ред. М. С.Бурьма. – Луганск: ОАО «ЛОТ», 2001. – 189 с.
239. Нове у підході до історії Академії наук УРСР // Вісник АН УРСР. – 1989. – №5. – С. 12–13.
240. Обранець Клію, долі – фаворит: Образ часу в людській історії. – Чернівці, 2005. – 200 с. (Історик Ю. І. Макар).
241. Оглоблин О. Михайло Грушевський і українське національне відродження // Український історик. – 1964. – № 2–3.
242. Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова за роки незалежності України. 1991–2005. – Одеса, 2005. – 552 с.
243. Омельченко В. Українська Вільна Академія наук у Німеччині та Вільна Українська Академія Наук у США (1945–1988) // Хроніка. – 2000– 2007. – № 72. – С. 601–616.
244. Онопрієнко В. Академія наук України і Наукове товариство ім. Шевченка як центр українства // Вісник АН України. – 1993. – № 12.
245. Онопрієнко В., Ревний О., Щербань Т. Українське наукове товариство. – К., 1998.
246. Онопрієнко В. І., Щербань Т. О. Доля науки в Україні (кінець XIXст. – 30-ті роки XX ст.) // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 3.
247. Онопрієнко В.І., Щербань Т. О. Доля національної науки в Україні (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст) // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 4–6. – С. 3–14.
248. Онопрієнко В. І., Щербань Т. О. Українське наукове товариство // Вісник АН УРСР. – 1990. – № 11.
249. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Історичні нариси. – К.: Наукова думка, 2005. – 496 с.
250. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. 3-тє стереот. видання. – К.: Наукова думка, 2005. – 72 с.
251. Основні матеріали республіканських міжвідомчих наукових збірників та журналів історичного профілю (1939 р.) // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 1. – С. 141–143.
252. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. – Київ, 1996.
253. Павлова М. Г. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 3. – С. 224–226.

254. Павлова Т. Г. Треті Багаліївські читання в Харківському гуманітарному інституті “Народна українська академія” // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 2.
255. Парахіна М. В. Внесок наукових товариств при ВУАН у розвиток етнологічних досліджень у 20-ті – на початку 30-х рр. ХХ ст. // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 6.
256. Пахоменков Ю. Г. Радянська історіографія про суспільно-політичні процеси в Україні в 1917 – на початку 1918 рр. // Наука. Релігія. Суспільство. 2009. – № 2.
257. Пеленський Ярослав. В’ячеслав Липинський – засновник державницької школи в українській історіографії // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 2.
258. Пеленський Ярослав. В’ячеслав Липинський та його праця “Україна на переломі – 1657–1659” // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 2. – С.141–143.
259. Першина З. В. Історія України у працях одеських дослідників // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 6. – С. 53–63.
260. Пинчук Ю. А. Исторические взгляды Н. И. Костомарова. – К., 1984.
261. Пинчук Ю.А. Микола Іванович Костомаров. – К., 1992.
262. Пиріг Р. Я. Грушевський між історією і політикою (1924–1934) // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 9. – С. 50–60; № 10. – С. 44–51; № 11. – С. 3–13.
263. Пиріг Р.Я. До 70-річчя від дня народження професора Ярослава Степановича Калакури // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 5. – С. 227–233.
264. Пінчук Ю. А. До оцінки наукової і громадської діяльності М. І. Костомарова // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 3. – С. 3–11.
265. Пінчук Ю., Гриневич Л. Дмитро Дорошенко та його твір “Огляд української історіографії” / Дорошенко Д. І. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право. – К.: Українознавство, 1996. – С. IX–XXX.
266. Пінчук Ю.А. До оцінки наукової і громадської діяльності М. І. Костомарова // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 3. – С. 3–11.
267. Пінчук Ю. А. М. І. Костомаров у Києві (1844–1847 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 5. – С. 3–15.
268. Повесть минулих літ. – К., 1989.
269. Поліщук М. С. Учительські семінарії в Правобережній Україні в другій половині ХІХ ст. // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 4. – С. 54–60.
270. Полонська-Василенко Н. Дві концепції історії України і Росії. – Мюнхен: Укр. вільний ун-т, 1964.
271. Полонська-Василенко Н. Історична наука в Україні за советської доби та доля істориків // Записки НТШ. – Т. 173: Збірник на пошану українських учених, знищених большевицькою Москвою. – Париж, Чикаго, 1962.
272. Полонська-Василенко Н. Історія України. В 2 т. – К., 1992.
273. Попов П. Т. Шевченко про народні звичаї побратимства і колективної допомоги. До питання поета як етнографа // Зб. праць XV наукової Шевченківської конференції. – К., 1968. – С. 180–198.
274. Потульніцький В. А. Наукова діяльність М. С. Грушевського в еміграції (1919–1924 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1992. – № 2. – С. 48–57.
275. Потульніцький В.А. Українська та світова історична наука // Укр. істор. журнал. – 2000. – №№ 1, 2, 3, 4.
276. Праці Інституту історії України НАН України (1998–2005 рр.). Бібліографічний покажчик / Відп. ред. С. В. Кульчицький. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 2006. – 597 с.
277. Пришляк В. В. III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу» // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 1. – С. 226–227.
278. Пріцак О. Історіософія Михайла Грушевського // Грушевський М. Історія України-Руси. – Т.1. – К.: Наук. думка, 1991.

279. Протоколи засідань комісії по виробленню законопроекту про заснування Української Академії наук // Київська старовина. – 1999. – С. 17–25.
280. Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. У 4 томах. 2-е вид., доп. /Відпов. Ред.. В.А. Сминтина.– Одеса, 2005.
281. Ревний О. П. Деякі проблеми історії України XIX ст. – початку XX ст. – стан і перспективи наукової розробки // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 2.
282. Ревний О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 3.
283. Ревний О.П., Лисенко О.Є. Видання Інституту історії України НАНУ // УІЖ. –1998. – № 2.
284. Реєнт О. П. Історія України XIX – початку XX ст.: методологічний зріз і тематичні напрями наукового пошуку // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 6. – С. 218–232.
285. Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 3. – С. 3–22.
286. Реєнт О. П. У робітнях історичної науки. – К., 1999.
287. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). – К., 2003.
288. Реєнт О. П. Україна між світовими війнами (1914–1939): Події. Люди. Документи: Нариси історії: Навч. посіб. – К., 2004 (у співавт.).
289. Реєнт О. П. Україна соборна. Наукові розвідки і рецензії. – К., 2006.
290. Реєнт О. П. Україна: на межі цивілізацій (історико-політологічні розвідки). – К., 1995 (у співавт.).
291. Реєнт О. П., Лисенко О. Є. «Історичні зошити»: Огляд видань Інституту історії України НАНУ за останнє десятиріччя. – К., 1997.
292. Реєнт О. П., Лисенко О. Є. Видання Інституту історії України НАНУ // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 1–3.
293. Реєнт О. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 3;
294. Реєнт О. П. Видання Інституту історії України НАНУ // Укр. істор. журнал. – 1998. – №№ 1, 2.
295. Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 3. – С. 3–22.
296. Реєнт О. П., Лисенко О. Є. Видання Інституту історії України НАНУ // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 1. – С. 40–55; № 2. – С. 55–76; № 3. – С. 39–57.
297. Ричка В. М. Київська Русь: від язичництва до християнства. – К., 1996 (у співавт.).
298. Ричка В. М. Київська Русь: проблема етнокультурного розвитку (конфесійний аспект). – К., 1994.
299. Ричка В. М. Український історичний журнал і Український історик: питання співпраці // Український історик. – 1994. – № 1–4 (120–123).
300. Рожков Н.А. Обзор русской истории с социологической точки зрения. // Сборник материалов по истории исторической науки в СССР. – М.: Высш. школа, 1985.
301. Розвиток соціогуманітарних досліджень у Національній академії наук України 1999–2003: до 85-річчя НАН України / І. Ф. Курас, В. М. Геєць, О. С. Онищенко, І. М. Дзюба. – К., 2003. – 216 с.
302. Романів О. Наукове товариство ім Шевченка – перша Українська Академія наук // Київська старовина. – 1999. – № 2.
303. Рубльов О. Етапи славного шляху // Істор. журнал. – 2007. – № 3. – С. 104– 112.

304. Рубльов О. С. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939). – К., 2004.
305. Рубльов О. С. Михайло Грушевський: перший рік у радянській Україні (спроба реконструкцій). – УІЖ. – 1996. – № 6. – С. 3–25.
306. Рубльов О. С., Юркова О. В. Інститут історії України НАН України: віхи історії (1936–2006 рр.) // Укр. істор. журнал. – 2006. – № 6. – С. 4–35.
307. Русина О. В. Студії з історії Києва та Київської землі. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005. – 346 с.
308. Русина О. В. “Записки” НТШ // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 8.
309. Сакада Л. Д. Діяльність істориків українського зарубіжжя в обороні імені М. С. Грушевського // Укр. істор. журнал. – 1996. – № 6. – С. 38–49.
310. Сакада Л. Феномен “Українського історика”: Журнал Українського історичного товариства в українській історіографії другої половини ХХ століття // Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі ХХІ століття”: Доповіді і повідомлення. – Чернівці: Рута, 2001. – Т. 1.
311. Санцевич А. В. Інститут історії України Національної Академії наук України: Історіогр. нарис (до 60-річчя установи). – К., 1998. – 129 с.
312. Санцевич А. В. Видатний український історик М. Є. Слабченко. – К., 1993.
313. Санцевич А. В. Методика исторического исследования. – Киев, 1990.
314. Санцевич А. В., Комаренко Н. В. Развитие исторической науки в Академии наук Украинской ССР. – К., 1986.
315. Санцевич А. В., Комаренко Н. В. Развитие исторической науки в Академии наук Украинской ССР. – К., 1986.
316. Сарбей В. Г. До поглядів М. П. Драгоманова на національне питання // Укр. істор. журнал. – № 9. – С. 60–70.
317. Сарбей В. Г. Істпарти та їх місце у розвитку історичної науки України // Укр. істор. журнал. – 1967. – № 1.
318. Сарбей В. Г. Розвиток науки в Києві у другій половині ХІХ ст. // Укр. істор. журнал. – 1982. – № 3.
319. Сарбей В. П. Вшанування пам’яті О. М. Лазаревського // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 1. – С. 154–156.
320. Світленко С. І., Шляхов О. Б. Наукові читання, присвячені пам’яті професора А. М. Черненка «Актуальні питання політичної історії України та Росії ХІХ–ХХ ст.» // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 1. – С. 230–231.
321. Сергієнко Т. Діяльність Т. Г. Шевченка в Київській археографічній комісії (1845–1847 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 3. – С. 43–49.
322. Симоненко Р. Г. Олександр Реєнт. У робітнях історичної науки // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 1.
323. Синьоводська проблема у новітніх дослідженнях: Зб. статей / Ф. М. Шабульдо (наук.ред.), О. Д. Брайченко (упоряд.). – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005. – 172 с.
324. Сич О. І. Про викладання історії у вищій школі // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 5.
325. Сливка Ю. Академік Іван Крип’якевич: Спогади. – Л.: Інст-т укр.-ва ім. І. Крип’якевича НАНУ, 2000. – 32 с.
326. Слюсаренко А. Г., Овчаренко П. Д. В. І. Онопрієнко. Історія української науки ХІХ – ХХ століть // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 1.
327. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція 1648–1676 рр. крізь призму століть // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 1–3.
328. Социальная философия Франкфуртской школы. – М., 1978.

329. Соціум: Альманах соціальної історії – Вип. 5 / НАН України. Ін-т історії України; Голов. ред. В. А. Смолій. – К., 2005. – 304 с.
330. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр. Число 12: У 2 ч.: На пошану акад. НАН України, Героя України, д-ра іст. наук, проф. Петра Тимофійовича Тронька з нагоди 90-річчя від дня народження / НАН України. Ін-т історії України; Відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко. – К., 2005. – Ч. 1. – 424 с.
331. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр. Число 12: У 2 ч.: На пошану акад. НАН України, Героя України, д-ра іст. наук, проф. Петра Тимофійовича Тронька з нагоди 90-річчя від дня народження / НАН України. Ін-т історії України; Відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко. – К., 2005. – Ч. 2. – 456 с.
332. Співпраця УІЖ із Українським історичним товариством // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 1. – С. 154.
333. Спогади про Івана Франка. – К.: Дніпро, 1981. – 380 с.
334. Ставинський В. І. Київ і київське літописання в XIII столітті. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2005. – 107 с.
335. Ставицький В. І. До питання про загальноруське літописання 40-х років XIII ст. // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 8.
336. Створення Української Академії історичних наук // Укр. істор. журнал. – 1999. – № 3. – С. 158.
337. Стеблій Ф. Відділ історії України // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ наукова діяльність, структура, працівники. – Львів, 2001.
338. Стеблій Ф. Іван Кривецький – історик. – Львів, 1995.
339. Стеблій Ф. Іван Кривецький – історик // Михайло Грушевський і Львівська історична школа. Матеріали конференції. Львів, 24–25 жовтня 1994 р. – Нью-Йорк – Львів, 1995. – С. 206–208.
340. Стеблій Ф. Іван Кривецький – історик-державник. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – 2003. – 40 с.
341. Стеблій Ф. Початки державницького напрямку української історіографії: Іван Кривецький // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 7. – Львів, 2000. – С. 300–310.
342. Стрельський Г. Український науковий інститут у Варшаві і його директор – О. Г. Лотоцький // Україна і Польща в XX столітті: проблеми і перспективи взаємовідносин. – Київ – Краків, 2002.
343. Стяжкіна О. В., Гридіна І. М. І Всеукраїнська нарада деканів історичних факультетів державних навчальних закладів (25–26 травня 2001 р., Донецьк) // Укр. істор. журнал. – 2002. – № 3.
344. Сучасна українська історіографія: Проблеми методології та термінології: Матеріали науково-методологічного семінару (Київ, 17 черв. 2004 р.) / Наук. ред. г. В. Касьянов. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005. – 107 с.
345. Т. Г. Шевченко в документах і матеріалах. – К., 1950. – 324 с.
346. Таран Л. В. Проблема епістемології історії від позитивізму до постмодернізму (на прикладі французької, російської і української історіографії) // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 2. – С. 185–197.
347. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 5; 1999. – № 1.
348. Таран Л. В. Роздуми про долю історичної науки в СРСР і Росії (нотатки на полях книги А. Я. Гуревича “История историка”) // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 4. – С. 198–203.
349. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в XX ст. та проблеми кризи сучасної української історіографічної науки // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 5.
350. Таран Л. В. Историческая мысль Франции и России. 70-е годы XIX – 40-е годы XX вв. – 1994.

351. Тарас Шевченко. Повне зібрання творів: В 10 т. – 1957-1964.
352. Твори І. Франка в 50-ти томах. Т. 47. – К., 1976.
353. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. – Львів: Каменяр, 1992. – 156 с.
354. Тимошук В. Т. Спогади про Михайла Антоновича // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 3. – С. 142–144.
355. Тойнбі А. Д. Дослідження історії. – К., 1995. – Т. 1–2.
356. Толочко О. П. Дві не зовсім академічні дискусії: Винниченко, Багалій, Грушевський // Археографічний щорічник. – Т. 2. – К., 1993.
357. Толочко О. П. Київська Русь. – К., 1998 (у співавт.).
358. Томашівський Степан // Довідник з історії України. Видання 2-ге, допрацьоване і доповнене. – К.: Генеза, 2001. – С. 868.
359. Травкіна О. І. Чернігівський колегіум (до 300-річчя заснування) // Укр. істор. журнал. – 2000. – № 5, 6.
360. Тронько П. Т., Маньковська Р. В. Центр культурологічних студій Інституту історії України НАНУ: проблематика досліджень // Укр. істор. журнал. – 2008. – № 3. – С. 209–213.
361. У лещатах тоталітаризму: перше двадцятиріччя Інституту історії України НАН України (1936–1956 рр.): Зб. докум. і матеріалів: У 2-х ч. – К., 1996.
362. У пошуках історичної правди // Укр. істор. журнал. – 1991. – № 10.
363. Удод О. А. До 70-річчя доктора історичних наук, проф. С. В. Кульчицького // Укр. істор. журнал. – 2007. – № 1. – С. 223–227.
364. Удод О. А. Україна: філософія історії. – К., 2003.
365. Україна – Польща: важкі питання / Відп. ред. М. М. Кучерепа. – Луцьк; Варшава. – Т. 1–2. – 245 с.; Т. 3. – 267 с.; Т. 4. – 348 с.; Т. 7. – 300 с.; Т. 8. – 342 с.; Т. 9. – 496 с.
366. Українська історична наука на сучасному етапі розвитку. Другий Міжнародний науковий конгрес українських істориків. Т. 1: Доп. і повід. Укр. істор. тов., Інститут історії України НАНУ, Кам.-Подільський державний університет. – Кам'янець-Подільський, 2005. – 480 с.
367. Українська історична наука на шляху творчого поступу. В 3 т. Т. 1: Доповіді та повідомлення / 3 Міжнародний науковий конгрес українських істориків, 17–19 травня 2006 р. Луцьк: Вежа, 2007. – 390 с.
368. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – 405 с.
369. Українська культура: Лекції за редакцією Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 587 с.
370. Українська Радянська енциклопедія. Т. 4. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1976. – 558 с.
371. Українська Радянська енциклопедія. Т. 7. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1982. – 526 с.
372. Український гуманітарний огляд. – 2004–2007 рр.
373. Український державний університет у Києві (1917–1920 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1993. – № 7, 8.
374. Український історик: Журнал історії і українознавства. Т. 33. Михайло Грушевський: Студії і матеріали / Під заг. ред. Любомира Винара. – Нью-Йорк, К., 1996. – 475 с.
375. Український історичний журнал (1957–1966): Систематичний покажч. / Уклад. Л. Д. Віпрук, Т. М. Шелюх. – К., 1968. – 233 с.
376. Український історичний журнал. – 2007. – № 6. – С. 4–232. (Статті і матеріали до 50-річчя заснування).
377. Український історичний журнал: Систематичний покажч., 1977–1986 рр. / Уклад. Є. Г. Кузнецова, Л. Я. Муха. – К., 1987. – 277 с.

378. Український історичний журнал: Систематичний покажч., 1987–2001 рр. / Уклад.: Л. Я. Муха, І. Л. Островська, О. О. Заплотинська, А. В. Невмиржицька. – К., 2004. – 263 с.
379. Українські історики ХХ століття: Бібліографічний довідник / Гол. ред. В. В. Смолий. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 2006. – Вип. 2, ч. 3. – 315 с.
380. Ульяновський В. Наталія Полонська-Василенко: Штрихи до портрета // Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х т. – К., 1992. – Т. 1. – С. XXXVII–XXXIX.
381. Феодосій Іванович Стеблій: Бібліограф. покажчик / НАНУ. Львів, : Наук. бібл. ім. В. Стефаніка. Львів, 1995. – 96 с.
382. Формування української нації: історія та інтерпретації: Матеріали круглого столу істориків України. – Львів, 1995.
383. Франко І. Избранные сочинения. – М., 1951.
384. Франко І. Документи, фотографії. Львів: Каменяр, 1971. – 99 с.
385. Франко І. Документи, фотографії. Львів: Каменяр, 1971. – 99 с.
386. Франко І. Твори в 50-ти томах. Т. 47. – К., 1976.
387. Франко Іван. Монолог атеїста. – Львів: Каменяр, 1973. – 426 с.
388. Фрунчак С. Світовий конгрес вільних українців: основні віхи суспільно-політичної діяльності (до 1991 р.) // Міжнародний науковий конгрес “Українська історична наука на порозі ХХІ століття”: Доповіді і повідомлення. – Чернівці: Рута, 2001. – Т. 1.
389. Харківський історіографічний збірник. Вип. 8. – Х., 2006. – 256 с.
390. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років / Багіров В.С., Духопельніков В. М., Зайцев Б. П. та ін. – Харків: Фоліо, 2005.
391. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Вісник. № 701. Історія. Вип. 37. – Х., 2005. – 340 с.
392. Червак Б. “Наперед, українці” (до національної ідеї Івана Франка). – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1994. – 38 с.
393. Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Науковий вісник. Вип. 272 / Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці.: Рута, 2005. – 310 с.
394. Чижевський Д. Історія української літератури. – Тернопіль, 1994.
395. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., 1992. – С.77, 85, 162–163.
396. Чорній Володимир. Слов’янознавчі студії. Статті, виступи та ювілейні матеріали Львівського національного університету ім. І. Франка. – Львів, 2002. – 374 с.
397. Чубатий М. Українська історична наука, її розвиток та дослідження. – Філадельфія, 1971.
398. Шаповал Ю. Дмитро Ісаєвич: повернення в історію // Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60 річчю академіка Ярослава Ісаєвича / Україна: культурна спадщина... Вип. 5. – Львів, 1998. – С. 671–688.
399. Шевченко Н. В. Заснування Українського товариства з вивчення ХVІІІ ст. // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 4. – С. 147–148.
400. Шевченко Н.В. Українське товариство вивчення ХVІІІ ст: становлення та перспективи // Укр. істор. журнал. – 1997. – № 1. – С. 155–156.
401. Шевченко Ф. П. Смолий В. А. М.С. Грушевський: краткий очерк жизни и научной деятельности. // Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. – К.: Лыбидь, 1990.
402. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація науково-дослідницької діяльності. – К., 2003.
403. Шляхами Івана Франка на Україні. Путівник. Львів: Каменяр, 1982. – 26 с.
404. Шубравська М. Народні обряди в творчості Шевченка // Зб. праць ХХV наукової шевченківської конференції. – К., 1983. – С. 97–99.

405. Щербань Т. О. Історичні дослідження в Українському науковому товаристві (1907–1921 рр.) // Укр. істор. журнал. – 1995. – № 1.
406. Юркова О. Діяльність науково-дослідної кафедри історії України М. Грушевського (1924–1930 рр.). – К.: Інститут історії України, 1999. – 433 с.
407. Юрчук В. Національний фактор у заснуванні та перші кроки діяльності Академії наук України // Укр. істор. журнал. – 1993. – №№ 11, 12.
408. Юрчук В. І. Академік М. П. Василенко // Укр. істор. журнал. – 1994. – № 5. – С. 86–97.
409. Юрчук В. І. Національний фактор у заснуванні та перші кроки діяльності Академії наук України // УІЖ. – 1993. – № 11–12. – С. 3–14.
410. Яковенко Н. Кілька спостережень над модифікаціями українського національного міфу в історіографії // Дух і літера. – 1998. – № 3–4.
411. Яковенко Н. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., 1997.
412. Янов Г. Націогенеза українців у сучасній історіографії: версії // Схід – Захід (Харків). – 2001. – № 2.
413. Яременко В. І. Історик Михайло Антонович у спогадах в'язнів сталінських таборів // Укр. істор. журнал. – 1998. – № 3. – С. 140–142.
414. Ярослав Ісаєвич. Бібліографія 1999–2005 / Упорядники Л. Горішня, Б. Пікулик / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ. – Л., 2006. – 40 с.
415. Ясь О. В. Вшанування доктора історичних наук Ю. А. Пінчука в зв'язку з його 60-річчям // Укр. істор. журнал. – № 3. – С. 158–159.
416. Яцков В. Учений і влада – близнюки-брати? // Дзеркало тижня. – 2002. – № 13 (6–12 квітня).